

Ca s-o spun mai clar: provincia n-are autorități critice (și nu vreau să rezulte că acestea ar zburda prin Capitală. Din contră, e o criză, monșer...). N-are, deci, nici una din cele trei condiții necesare (nu neapărat și suficiente) pentru a juca "la ierarhie". Firește, rămâne de văzut ce va fi în postmanolescianism, unde se vede doar o gravă lipsă de carisme și o abundență de pretenții. Manolescu a exercitat, totuși, un fel de tiranie a judecării (fie și prin fascinație, nu contează). Poate că după el provincia va intra într-un parteneriat efectiv în stabilirea ierarhiilor, poate că râvnitul "centru de comandă" se va sparge în filiale

al. cistelec

literatura lumii

giusep
capaul

Fac tot ce pot pentru a menține identitatea română și prin asta o Elveție cvadrilingvă. Etnia română e foarte periclitată, suntem puțini, înconjurați și inundați de influența puternică a altor limbi străine pe toate fronturile. Asta ne distrugă substanța. De fapt, am putea trăi numai în țelul nostru, dar e greu să-i convingem pe toți. Mi-am văzut chemarea ca ziarist în țelul de a da trecutului nostru un viitor pe măsură.

pag 18

meditații contemporane

Premii
și festivaluri
literare

ion crețu

pag 2

vizor

horia gârbea

"Au pus cătușe limbilor..."

horia gârbea:

“Au pus cătușe limbilor..”

U neori, din motive destul de neînsemnate, spre seară, mă învelesc. Dacă ziua a trecut cu bine și am o activitate plăcută, dacă aflu un banc nou. De acum o să mă învelesc în fiecare seară. Datorită domnului senator George Pruteanu, paznicul limbii noastre. Oricine știe că dl senator e o persoană cu mult umor și profesează vorba de duh conștient de farmecul său.

De-acum nu va mai fi nevoie să se ostenească, pentru că de câte ori vorbitorii la TV or să comită o traducere sofisticată a unui termen intraductibil,

vizor

noi vom pufni automat în răs și ne vom aduce aminte de domnia-sa. Dl Pruteanu e și un politician abil. Intră astfel în neuitare. Ca și Bănescu de care nu puteai să nu-ți amintești de câte ori vedeai anunțul “aici sunt banii dvs.” și pe care acum, prin București, îl evoci la fiecare pag.

Orice vorbuliță la TV sau în ziar ne va aduce automat în minte figura domnului senator și dicția sa perfectă. S-a terminat cu transmisiile sportive fără pitoresc și cu talk-show-urile, pardon “spectacolele de taifas”, nesărate. O să ne distrăm!

Mă tem numai că dl senator, cu

legea sa de protecție, a scăpat din vedere două lucruri: cuvinte care au intrat în limbă ca împrumuturi și s-au împământat ca “șut” (shot) sau tramvai, n-or să mai pătrundă. Când va apărea un nou mijloc de transport va trebui să-i inventăm direct numele românesc. Apoi mă îngrijorez că dl senator însuși, care este un fan (pardon, voiam să zic “susținător pătimaș”) al folosirii unor expresii în latină va trebui să se cenzureze sau să le traducă la tot pasul. S-a zis cu “sui-generis”, “stante pede”, “mutatis mutandis” etc. Și astfel culoarea personală a dlui senator va păli.

Cât mă privește, o să mă învelesc. Singurele momente de întristare vor veni probabil la cină. Va trebui să casc bine ochii pe menu (voiam să zic “lista de bucate”) și nu voi mai găsi familiarele steak, pizza (aici trebuie inventat ceva!) vol-au vent, chateaubriand, cordon-bleu. Ci doar niște traduceri, mai mult sau mai puțin reușite, după competența lingvistică a cârciumarului.

Nu știu dacă se va vorbi mai bine românește. E sigur că se va vorbi de dl Pruteanu. Și poate acesta a fost scopul. Altfel era foarte simplu să se legifereze așa: “să se traducă expresiile în limbi străine **dacă înțelesul lor nu este evident** sau să se înlocuiască prin echivalentul românesc **dacă el există**”. Acestea fiind zise, mă duc la club să joc un “pod” sau o “punte” că de “bridge” nu mai poate fi vorba.

Poeta din Deva, Paulina Popa, se ține de festivaluri literare: pentru că scrie poezii. Iar, dacă tot compune versuri, are sub patronaj și o revistă: cea de față. În care încearcă să strângă nume de pe tot cuprinsul țării: dar, mai ales, prin zonă. În numărul prezent semnează, printre alții: Gheorghe Grigurcu, Cornel Ungureanu, Veronica Balaj, Passionaria Stoicescu. Suficient, nu?

stelian tăbăraș

„Așa ceva nu să există!”

grirea intelectualilor de către „mase”, ne scrie: „O fi având și ei, intelectuali, lipsurile lor”.

Sigur, au „lipsuri” destule, răspund eu; au alții grijă să li se dea doar atât cât să subziste. Dar felu cum răspunde domnia sa unei probleme aducând eventuale elemente din altă problemă îl situează în postura celor ce răspund despre „intersecția neserealizată și nedirijată”. (Într-o asemenea „intersecție aflăm acum noi, românii. Soluția? Să ne facă oarecine semn cu mâna, din partea stângă.)

Nu departe de problema de mai sus se află astăzi situația concretă a farmaciștilor: încercați să cumparați un medicament sâmbăta ori duminica. Fac mulți kilometri până să găsești undeva „Deschis”

nocturne

Nu reușesc ei (și nu-i consider de o categorie cu aprozariștii) să se înțeleagă pentru rotație anunțată în ușa fiecărei unități (ca pe vremea dictaturii) „Cea mai apropiată farmacie deschisă, pe str. ... nr. ...”. Am întrebat anume pe câțiva farmaciști despre asta și am primit tot atâtea răspunsuri ce țin de „teoria limitelor” (nu precizez care limite).

- Ce, să le fac eu reclamă la alții?
- Păi, cine să stabilească așa ceva?
- Eu stau să umblu din farmacie în farmacie să întreb mereu cine ține deschis?

Vorba cititorului nostru: „Or fi având și ei lipsurile lor.”

Notă: Cât despre „motivele” și „motivațiile” pentru care anumite magazine sunt închise, cineva, acolo sus, ne zâmbește: „închis gestionar bolnav” (săracul, după ce că e bolnav, l-au și închis!) „Deces în colectiv” (toți, domnule!), „Nuntă în colectiv” (cum? Ca la câini?), „Gestionar plecat” (cui?), „închis pentru spargere” (hoții or mai fi înăuntru?).

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)

Mariana Bunescu (tehnoredactor)

Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea (teatru); Daniel Nicolescu (arte); Ioan Es Pop (poezie); Stelian Tăbăraș (proză); Radu Voinescu (critică)

Revista „Luceafărul” este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calcea Victoriei nr. 133. București, sector 1, telefon 212.79.94, fax 312.96.93

e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calcea Victoriei nr. 155

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

„Insomniile - schimbul de noapte al Rațiunii”

Se poate obține imaginea unui obiect nu neapărat trasându-i conturul, ci și hașurându-i împrejurimile. În teoria cunoașterii, asta s-ar numi „teoria limitelor”; cu alte cuvinte, în orice definiție „ceva” este tot ce nu este „altceva”. Programatorii de computere știu asta cel mai bine. Am încercat (și vă rog și pe dumneavoastră, stimați cititori, să încercați!) să obțin răspuns logic de la instructorii sau „profesori” de conducere auto, ca și de la polițiștii de circulație, la următoarea întrebare:

- Cum se procedează când într-o intersecție nesemnalizată și nedirijată, vin în același timp patru autovehicule din cele patru direcții?

- Se aplică regula priorității de dreapta.
- Păi, fiecare are pe cineva în dreapta, amănunțec eu.

După o scărpinare în ceafă (cei din ultima categorie ridicându-și și cascheta), au încercat, apoi, s-o scalde:

- Păi, nu prea se întâmplă așa ceva.
Se încearcă, așadar, o anulare a datelor problemei. Apoi:

- Se înțeleg ei, își fac semn cu mâna: „Treci tu întâi!” (“Nu zicea „Treci dumneata”, ori „dumneavoastră”!).

- Păi, zic eu, degeaba îi face unul semn altuia, că și acest altul are pe cineva în dreapta lui.
În cele din urmă, problema enervează:

- Astea sunt prostii. Așa ceva n-am întâlnit.
(Ne amintim anecdota cu astenicul și sănătoșul: pentru un astenic doi ori doi fac patru. Pentru un sănătos, doi ori doi fac patru, dar asta nu-l enervează...).

Mi-a amintit aceste situații o scrisoare a unui cititor al nostru (nu-i dăm numele, respectăm prezumția de normalitate) care, urmare a însemnărilor noastre intitulate *Firoscos*, ce se refereau la pone-

Omul politic refuză de plano ideea unei generale nefericiri - sau cel puțin aceea a egalității întru nefericire. Ce sens ar mai avea politica dacă nimeni nu ar mai putea face nimic pentru om? Că omul are (mai are) încă o șansă pe acest pământ - pregătindu-se, eventual, decis, fidel, riguros, ori întâmplător, ezitant, pentru o altă lume - este ideea centrală a oricărei vieți publice, a angajării în istorie, a întregii agitații politice. Politicianul se oferă semenilor drept un instrument potențial în serviciul fericirii lor (sau al mai redusei lor nefericiri) - care sunt, în realitate, subtextele acestei încercări și mai ales care sunt, adesea, consecințele acceptării propunerii politice la valoarea sa declarată se știe foarte bine, chiar dacă știința aceasta nu apără omul de iluziile născute din populism, demagogie și, implicit, nici de spulberarea lor.

caius traian dragomir

De atâta fericire neatinsă, de atâtea iluzii pierdute, omul ajunge să fie, în lumea modernă, ceea ce Erich Fromm a afirmat cu mai bine de o jumătate de secol în urmă că este: o ființă care se teme de sentimente, de emoții și - din această cauză - o ființă schizoidă, în cazul în care nu ajunge, nu devine, potent schizofrenă. Unul din semnele retragerii până dincolo de frontierele afectivității constă în transmutarea interesului omului de la om la instrumentele comunicării, de la tema comunicării la mijloacele comunicării. Celebra frază a lui Marshal McLuhan - „Mesajul este canalul de comunicare” - reprezintă sau programul sau concluzia, ori/și programul și concluzia schizofrenizării lumii moderne. Dacă mesajul este canalul de comunicare atunci, de bună seamă, literatura devine textualism. Postmodernismul - de la arhitectura lui Richard Mayer și literatura lui Joyce, Carol Oates și până la grafiile narrative ale unui Didier Daeninckx sau ale unei Chantal Pelletier, ori până la abundența cuvintelor în romanele lui Don Delillo - se păzește de sentiment prin imposibilitatea și totuși foarte reala sinteză a tuturor contrariilor, contrarii a căror forță se uzează prin juxtapoziția lor. Politica este astfel injecția de emoție în societate, care prin ineficiența încercărilor sale - scopul pretins depășindu-i, oricum,

resursele și poate chiar intențiile - sterilizează emoțional omul.

Înainte vremii schizoide, căreia Fromm i-a prevăzut mersul și așezarea, căci scrierile sale preced cu mult culminațiile antifectivității din ultimul deceniu, a fost însă existențialismul, acest răspuns al omului la minciuna politică luând forma voinței de dominație totalitară. Existențialismul a fost însă un optimism - de aici incapacitatea sa pragmatică. Totalitarismului promisiunii mincinoase un grup de oameni - de creatori, de scriitori, de intelectuali - i-au opus un totalitarism binecuvântat, deși extremist, al neîncrederii. Capul de serie al acestei tendințe - un antitotalitarist *avant la lettre* - a fost, probabil, Ion Luca Caragiale; reprezentanții perfecți ei curentului (ultimii dintre ei perfect împliniți) s-au numit Jarry, Urmuz, Beckett, Ionescu. Alături de aceștia ar mai putea fi citați, venind din alte arte, Victor Brauner, Jean Dubuffet și încă numeroși pictori sau scriitori.

Am fost nemulțumit, în numeroase rânduri, de caracterul care mi s-a părut grav

Din nou despre Caragiale, Beckett, Ionescu etc.

parțializant, al imaginii omului în operele lui Caragiale, Beckett, Ionescu. Mi-am spus că omul este adesea așa cum îl portretizează acești scriitori foarte mari, dar nu este mereu așa - nefiind niciodată întru totul așa. Nemulțumirea mea a fost și rămâne îndreptățită - atât doar că și aceasta parțializează imaginea unei abordări și analize a omului de o infinită valoare. Cei trei mari oameni - și probabil mulți dintre cei care le-au fost, cât de cât, asemenea ca practică a artei - au avut o absolut terifiantă sensibilitate pentru om. Ei nu au putut să se îndepărteze de expresiile directe ale blestemului purtat de om. Atunci când a vorbit explicit - și nu în parabole, metafore, simboluri - despre om, Beckett s-a referit la orfani, la văduve, la infirmi, la enorma alienare la care este condamnată, istoric, ființa umană. Caragiale a scris despre câini lapidați într-un oraș românesc, despre „făclia de Paște”, despre 1907, despre Nirvana lui Eminescu. Ionescu s-a referit la nazism și comunism cu întregul dispreț al adevăratei culturi, care alcătuiește fundamentul ontologic uman. În marea lor obstinare eu nu mai întâlnesc acum un regret cvasidivin pentru deriva umanului.

Nu cumva însă și înclinarea destructivă, schizoidă, a balanței existențiale, sfâșietoare azi, este mai curând reacție, revoluție, decât supunere, simplă autodestrucție - unde însă, acest flux întunecat acum, sau fals strălucitor, va căpăta autenticitatea și forța adevăratului iluminism?

Doi scriitori (Ion Pop și Leo Butnaru), care ascultă la cască discursurile colegilor din Spania.

Lamentațiile ratașilor

marius tupan

Spirite orbite (niciodată orbitoare) de sticla miraculoasă (că e mai lesne să privești decât să citești, să ascuți decât să gândești, fără a te mai obosi să prelucrezi și interpretezi informații) lansează, uneori, năstrușnicii de acest fel: degeaba editezi cărți dacă nu ești mediatizat. Sau: dacă nu apari pe micul ecran nu ești! Ce-i slabi de înger, dar nutriți cu demoni, sunt ispitiți să-i creadă. Adică magia imaginii hotărăște VIP-urile (deși sunt lipsite de vipuști), adică pe aceia care alegă după publicitate, deși unora tocmai aceasta le joacă feste. Când îl auzi pe Giovanni Becali cum se bate cu pumnii în piept că ar grai în mai multe limbi, când româna sa este a unui analfabet, te apucă tot râsul. Iar vârul lui, Gigi, cam la același nivel - în plus, mardeiaș de gang ieșit și el la rampă - nu are altă soartă. Și, printre aceștia, își dau coate pentru a apărea în evidență, condeieri de ieri (de circumstanță) azi deținători de emisiuni culturale sau aproximativ artistice, care, provocați din când în când, își deversează toxinele și-și trădează obsesiile. Dacă ei nu mai reușesc să-și plaseze numele pe o carte, sau măcar să-și reediteze vreo broșurică, înseamnă că literatura contemporană e în mare suferință. Nu mai face două parale. Normal, dacă ei absentează! Prin librării nu mai zăbovesc, în bibliotecă, nici atât: doar timpul nu le mai ajunge. Îi vezi pe la sindrofii și pe la chermeze, în compania lui Hrebenciuc sau Dragomir: să le cânte în ureche - doar, doar vor obține ceva cu care să-și sporească vistieria. Unii, prin șantajele și influențele exercitate, nu mai au nevoie nici măcar de aceste alianțe. Stomacul le-a devenit mai important decât creierul, iar conștiința (artistică!) nu mai e de actualitate. Pentru a nu risca și a fi luați prin surprindere, s-au asociat în haite: când dă unul tonul sar ceilalți ca lupii la atac. Diversiunile și averșiunile se dezvoltă asemenea mușcăturilor. Vâlva făcută în jurul subiectelor minore abundă, astfel că problemele grave ale artei sau ale culturii rămân mereu în plan secund. Autorii veritabili, care nu râvnesc la o astfel de publicitate, nu disperă, ci se amuză: pariul lor nu este cu aceste campanii trecătoare, ci cu istoria literară care numai pe ei îi va avantaja cândva. Mofturile teastașilor ahtiați după parai și notorietate îi lasă rece. Situația se schimbă atunci când ipochimenii vorbesc în numele lor sau își caută identități inadecvate. „Eu, ca scriitor, cred că...”. Sau: „Simțul meu de prozator îmi spune că...” etc., etc. De aici și până la ridicul nu mai este decât un pas: care, în cazul culturii începe să devină o prăpastie între artă și surrogatele acesteia.

radu voinescu

O MATRICE STILISTICĂ - MITTELEUROPA (II)

Pentru fostele națiuni cuprinse în Imperiul austro-ungar, conceptul de *Mitteleuropa* are o semnificație mai curând inacceptabilă. Această Europă de Mijloc se identifică supărător cu ceea ce Imperiul reprezenta rău în existența sa, cu administrația severă, cu legile care veneau dinspre Capitală, cu războaiele purtate de armata habsburgică la care trebuiau să subscrie și celelalte popoare, deși nici unul dintre acestea nu păreau a intra între scopurile lor politice, cu serviciul militar în garnizoane de graniță, cu o limbă greu accesibilă, cu pretențiile austriecilor get-beget (astăzi, cine consultă cartea de telefon a Vienei poate constata că onomastica „austriacă” include uluitor de multe nume chehești, sârbești, italienești, poloneze, maghiare, evreiești, dar acesta este un efect, pe de o parte, al unei evoluții istorice de câteva secole, cu migrări de persoane și de familii, pe de alta, al retragerii unui număr imens de funcționari la Centru, după dezmembrarea statului multinațional, funcționari între care se găseau de-acum și destui reprezentanți ai „celorlalți”) de a fi privilegiați în calitate de titulari ai drepturilor statale.

Reminiscente ale acestei trufii pot fi întâlnite încă în Austria, deși au trecut mai bine de opt decenii de la dispariția acelei entități politice care a guvernat *Mitteleuropa*. Uneori se mai glumește

orizont de așteptare

pe socoteala acestei înclinații către amintirea vremurilor de mult apuse, dar glumele nu sunt niciodată nevinovate, ele însele fiind o probă că există ceva de disimulat.

Cornel Ungureanu știe perfect de bine ce riscuri își asumă alegând să se ocupe de literatura anilor din urmă ai Imperiului și de aceea a unor scriitori din țările care s-au aflat sub coroana numită, nu fără o oarecare intenție ironică, chezarocrăiască. O lectură superficială a cărții sale, *Mitteleuropa periferiilor*, ar putea conduce la impresia falsă că ar fi un nostalgic al Imperiului. Nu e mai puțin adevărat că sunt intelectuali din Transilvania și din Banat care manifestă o anumită înfatuare în asumarea unor origini într-o civilizație care ar fi superioară celei din Regat. Nu e tocmai rar să auzi vreun scriitor timișorean numindu-și orașul „Mica Viena” (poți fi sigur că n-a văzut Viena adevărată). Nu poate fi vorba de astfel de *parti pris*-uri la un critic de talia sa. Avem de-a face cu unul dintre cei mai bine pregătiți teroretic și cultural critici din România, cu un cărturar autentic, de mare suprafață. Cornel Ungureanu este un intelectual curajos care nu ezită să intre pe terenul atât de sensibil al moștenirii culturale a Imperiului austro-ungar.

Ceea ce trebuie remarcat imediat este faptul că nu stăpânește doar materia de studiu într-o manieră la care puțini pot să aspire ci, dincolo de informația sa foarte bogată, se află o minte cu profund și acut simț al relațiilor dintre întreg și parte, care sesizează contradicțiile unui subiect atât de controversat, contradicții pe care, în loc să le evite, cum ar face probabil oricare partizan, le abordează cu directete, le sintetizează unind în același demers ambele fațete ale fenomenului.

Cornel Ungureanu își propune să vorbească în această culegere de studii și articole unică în felul ei (pentru că înglobează nu numai analiza literară, dar și analiza sociologică, istorică, politolo-

gică, psihologică a unei epoci și a ecourilor sale) despre lecția Vienei și despre lecția Europei Centrale, lecție asupra căreia atrăgea apăsător atenția, în eseu „Tragedia Europei Centrale”, publicat în 1983 în revista „Debat”, Milan Kundera.

Prăbușirea Imperiului austro-ungar a lăsat, desigur, în urmă resentimente și nostalgii. Dar a lăsat și o literatură. Mai bine spus, un tipar care să alimenteze literatura. I se poate reproșa Vienei asuprirea celorlalte nații (dacă în timpul îndelungatei domnii a lui Franz Josef, strânsoarea mai slăbise dinspre Capitală, nu același lucru se poate spune și despre atitudinea maghiară - parte a coroanei, dar mai mult decât atât, privilegiată și încurajată de sprijinul politic al împărătesei Elisabeta, faimoasa Sissi, care altminteri nu vădea vreo sensibilitate față de treburile Împărăției, în afară de împerejurările când era în joc interesul nobilimii ungare, tenace și persuasivă, profitând din plin de slăbiciunea ei pentru Ungaria - mereu preocupată să își aroge drepturi contrastând cu tendințele moderne ale epocii, în defavoarea altor popoare), dar trebuie să i se recunoască meritul de a fi ridicat nivelul de civilizație și de cultură al zonelor marginale și e de amintit numai ce reprezenta Cernăuțiul până la 1918.

Această dialectică între Centru și periferie constituie tema cărții lui Cornel Ungureanu. „Cei care vedeau în Împărat locțiitorul lui Dumnezeu pe pământ, cei care trăiau religia Imperiului erau marginalii, populațiile zonelor arhaice, primitivii care supraviețuiau în cotloanele lumii acesteia - notează criticul, pe urmele lui Kundera. Orașele provinciale afirmă un policentrism spectaculos. Ele erau «închinare» Vienei, credeau în familia și în valorile imperiale, dar și în valorile naționale, pe care încercau să le conserve și să le afirme. Fiecare oraș din «provincie» avea cafe-neaua, poșta, cazarma asemănătoare; fiecare funcționar era o copie a Împăratului - ținea să fie o copie. Și fiecare centru administrativ se străduia să repete imaginea Centrului. Provincia reproducea, cu fidelitate, imaginile Capitalei. Am spune că re-crea, cu obediență, sacralitatea ei.”

Nu trebuie să ne grăbim să vedem în aceste rânduri apologia timpurilor imperiale. Criticul a descoperit doar una dintre sursele de tensiune creativă care au generat o mare literatură, din păcate nu studiată cum se cuvine până acum, datorită încărcăturii negative a conceptului de *Mitteleuropa*. Nu trebuie trase concluzii pripite pentru că, după cum scrie mai departe Cornel Ungureanu, „mitul Vienei paradisiace e mereu subminat de un altul, al unui oraș infernal, aflat sub întreitul blestem al antisemismului, al casei imperiale degenerare și al kitsch-ului”.

În sprijinul ideii privitoare la existența Vienei prin periferiile Imperiului, criticul aduce un pasaj din romanul lui Joseph Roth *Cripta Habsburgilor*, Roth fiind un pătrunzător observator al realității ascunse a statului austro-ungar: „În această monarhie (...) nimic nu e ciudat. E drept că slovenii, galițienii polonezi și ruteni, evreii cu caftan din Boyslaw, geambașii din Bacska, musulmanii din Sarajevo, vânzătorii de castane din Mostar sunt cei ce cântă «Gott erhalte». Dar studenții austrieci din Brunș și Eger, dentiștii, farmaciștii, ucenicii de frizer din Linz, Graz, Knittelfeld, gușații din văile Alpilor, ei toți cântă «Wacht am Rhein» (De strajă la Rin - n.m., R.V.). Austria va pieri din cauza acestei fidelități nibelungice (...) Esența Austriei nu e centrul, ci periferia. Substanța austriacă e nutrită și împropătată de țările coroanei”.

Iată de ce, avem înmănunchiate în volum studiul despre scriitori cum sunt Leopold von

Sacher Masoch, Jaroslav Hašek, Miroslav Krleža, Hermann Broch, Witold Gombrowicz, Danilo Kiš, Liviu Rebreanu, Franyó Zoltán, Robert Reiter (Franz Liebhart), René Fülöp-Miller, Vasko Popa, Claudio Magris, Emil Cioran, Petre Stoica, Lucian Blaga, Konrad György, Toți aceștia - și alții, de asemenea - sunt, prin opera lor, o mărturie că a funcționat un spirit al Vienei și al imperiului, crepuscular, tragic, angoasat, agonic. Istoricii literari au văzut un ton apocaliptic în opera unora dintre cei amintiți aici. Felix Stroessinger, arată Cornel Ungureanu, îl socotește pe Broch autorul uneia dintre cele patru Apocalipse ale literaturii austriece. Este vorba de romanul *Somnambulii*, care ar fi „Apocalipsa germanității”. Mai departe, Karl Kraus ar scrie, prin *Ultimele zile ale umanității*, Apocalipsa la nivel mondial, Musil, prin *Omul fără însușiri*, la nivelul Austriei, iar *Turnul lui Hofmannstahl* ar fi Apocalipsa lumii occidentale”.

Simpla înșiruire de mai sus previne asupra unor legături la care în mod obișnuit critica de la noi n-a apelat până acum. Demonstrația cuvenită pentru fiecare și toată această carte inteligentă și informată, nerefuzându-și plăcerea de a problematiza și de a evolua printre capcane pe care prejudecățile sau necunoașterea le-au plantat la tot pasul, luminează dintr-o dată aspecte ale unor întregi zone ale literaturii greșit înțelese sau neînțelese până la aceste contribuții ale lui Cornel Ungureanu. Este clar că fără trecerea prin „școala literară” a Imperiului, Rebreanu ar rămâne un ro-

mancier inexplicabil apărut în literatura română. El, care era cât pe-aici să devină scriitor de limbă maghiară (este de citit și consistentul studiu al lui Ion Simuț despre autorul *Războalei*), nu are precursori în literatura noastră. Cum nu au nici Slavici și nici Blaga. Apostol Bologa nu seamănă cu nici un alt personaj din literatura română - nici cu Mihai Comăneșteanu, din *În război*, de Duiliu Zamfirescu, nici cu Radu Comșa din *Întunecare*, de Cezar Petrescu, nici cu Ștefan Gheorghidiu, din *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu -, el face parte însă dintr-o altă familie: „În primele pagini ale romanului *Pădurea spânzuraților*, Apostol Bologa pare legat printr-un cordon ombilical de alte personaje exponențiale din literatura Imperiului. Pregătindu-se a deveni un ofițer asemenea celor din romanele lui Roth, Musil, Broch ș.a.m.d., el nu se abate de la normele și exigențele profesiei. E personajul care circulă liber prin toate literaturile ce definesc «*Mitteleuropa periferiilor*», de la Joseph Roth la Miroslav Krleža.

Și aceasta pentru că „romanul mitteleuropean propune mereu un cuplu care exprimă mereu verticala întemeierii valorilor: Împărat/ofițer”, *Marșul lui Radetzky* de Joseph Roth făcând din această verticală „un *axis mundi*”.

Utopia, mai puțin în cultura română

bogdan-alexandru stănescu

Cartea lui George Achim (**Iluzia ipostaziată**, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2002) poartă amprenta unui spirit riguros, exhaustiv, care, în schimb, își poate "mina" lucrarea chiar prin calitățile pe care le posedă. Este vorba despre o *anatomie a utopiei*, cu toate variantele sale, eutopie, distopie, variante ce "desfac" în ipostaze mai mult sau mai puțin încadrabile genului. Impresionează cantitatea de materiale utilizate în realizarea lucrării, abilitatea de a îmbina informațiile în concluzii subtile, cât și esența nora dintre aceste concluzii.

"Nu încetăm a ne mira de cariera proigioasă a acestui termen vag și falacios, deosea supralicitat, nu arareori deturnat și uzat, care nu pare a-și fi epuizat din naștere și până astăzi, rezervele de secucție, chiar dacă secolul al XX-lea a arizat mai ales varianta negativă a utopiei. El are propria sa istorie, înainte ca, din efericire, utopia să devină ea însăși istorie proiectie totalitară." Într-adevăr, istoria genului este destul de lungă pentru a ne permite să îl asimilăm unei "forma mentis" permanente, aplicând termenii pe care Edgar Papu îi întrebuintă în strălucitele

ficare ce înseamnă recuperarea unei stări a ingenuității originare."

Jean Starobinski așeza cele două tipuri ale melancolicului, cel care "plânge" și cel care "râde sarcastic" sub influența simbolică a două mari personalități: Heraclit și Democrit. Nu mult diferit este demersul lui George Achim de a plasa începuturile utopiilor "serioase" și al celor satirice (incluzând aici, în maniera lui Frye, și distopiile moderne) în umbra lui Platon, respectiv a lui Lucian din Samosata. Rămâne însă de văzut cât de "utopie" este Republica, și dacă nu aparține mai mult alegoriei generatoare de paidee. La fel, Lucian poate fi asimilat unui pur asianism, capabil să demonstreze orice, de dragul de a demonstra, și de a o face frumos și credibil. Însă, într-adevăr, la un nivel profund-formal (iată-mă și pe mine prins în mrejele asianismului), cele două personalități au putut da naștere unei paradigme geminate.

George Achim identifică și un număr de topi și topoi, reprezentând eternități utopice: "o geografie specifică și simbolică (izolare, indeterminare spațială sau cronologică); o topografie de tip insular (uneori concentrică) greu accesibilă; urbanismul care reiterează planul ideal originar al cetății antice sau modelul augustinian din Civitas Dei; nostalgia pentru un timp originar etc.; călătoria sau visul ca principale vehicule ale explorării utopice - egalitate comunitară și eu-daimonie (sau eutopie)."

La fel de interesantă pare ideea originii și permanentului caracter utopic al arhitecturii, semn al primei intruziuni a utopiei teoretice în realitatea istorică. Cetatea ideală însoțește atât visul râvnind la ordine al omului, cât și fantezia sa diurnă: "Hippodamus a zidit cetatea cu superbia și strălucirea unui adevărat fondator, imaginând un plan în careuri, al unui oraș ortogonal, în care străzile se întretaie în unghiuri drepte. Ceea ce a făcut el, a însemnat desacralizarea unui stil arhitectonic, folosit în construcția templelor și aplicarea lui la construcția sistematică a unei cetăți, respectiv, respectiv la reconfigurarea unui spațiu profan". Arhitectul utopist, dărâ-mător de mit și constructor al cetății ideale e perceput ca *homo duplex*, arhitect genial și gânditor politic.

Autorul acestei "anatomii a utopiei" trasează astfel portretul robot al creatorului de utopie: arhitect, indiferent de materialul în care modelează, dar și un abil gânditor politic. În acest fel, rolul de "constructor celest" îi este furat zeului de către un "Deus in terris", autoportret al artistului manierist. Apariția "Utopiei" lui Morus în perioada de vârf a creației manieriste nu

este o coincidență. Un autor pe care nu-l găsim în cartea lui George Achim, absentă care mă uimește, este Athanasius Kircher, cu celebra sa "Mundus subterraneus". Oare nu este aceasta o utopie? Nu este cunoscută ca atare, dar cel care a crezut că descifrase secretul hieroglifelor imaginează o lume subterană (dar mergând aici pe calea alegoriei), labirintică, poate chiar prototip al distopiei moderne. Ezo-terismul este utopia simbolică.

Trecerea prin vârstele utopiei trimite autorul tratatului până la distopiile moderne, trei dintre ele fiind analizate în particular: e vorba despre celebrele cărți ale lui Zamiatin, Orwell și Huxley. Ce mă miră, din nou, este faptul că nici un recenzent al cărții n-a remarcat inflația de citate oferite de aparatul bibliografic. Practic, dintr-o pagină de carte abia dacă cinci rânduri aparțin autorului, restul fiind citate. Mă așteptam ca lucrurile să se schimbe măcar în partea oferită celor trei cărți, dar nici aici nu prea dăm de păreri personale, ci de preluări după alții.

Al doilea mare defect al cărții îmi pare chiar subintitularea acesteia "utopie și dis-

cronica literară

ale analize aplicate barocului sau manierismului. Utopia este un mod de a gândi. Concluzia cercetătorului român (mă refer la George Achim) este că o abordare a utopiei ca gen literar elimină echivocul de neocolit atunci când ne apropiem de ea ca program social sau politic, orientat ideologic spre sfera practicului. Rezultatele acestei abordări au fost dezastruoase. Secolul XX, și nu numai acesta, poartă încă cicatricile lăsate de asemenea utopii nplementate.

Iluzia ipostaziată conferă un prim capitol consistent "compilării" unei definiții genului, pe care o alcătuiește, în pură manieră structuralistă, din diferențele extrase "binarităților" înregistrate: gândire utopică - utopia ca specie literară, utopia și mitul, utopie și ideologie, utopie și vis, utopie și s.f. etc. Utopia se cațără cu picioarele ei scurte pe umerii mitului, care-i furizează atât materia primă, cât și "precedentul": mitul edenic, eshatologic și geografic. Practic, "eutopia" nu încearcă decât să recreeze condițiile Edenului, să descrie lumea de după Apocalipsă, sau să identifice tărâmurile locuite de cei fericiți Câmpiile Elizee, poate chiar și Grădinaesperidelor): "Este eterna reîntoarcere liadiană, într-un ab initio sacru și într-un opos dominat de simbolismul arhitectural al centrului care conține și principiul înnoirii absolute a tuturor valorilor și a structurilor sociale sau individuale: o puri-

topie în cultura română". Din cele 276 de pagini ale cărții, 65 sunt dedicate culturii române, chiar și acestea trase de păr. Nu spun că ar fi trebuit alocat un spațiu mai larg, fiindcă, la drept vorbind, ce utopii găsim în literatura noastră? Poate în istorie... Autorul însuși remarcă, cu sinceritate: "Nu am putea afirma că ar exista o tradiție utopică puternică și solidă în cultura română." Că literatura noastră este "defazată", știm deja, dar cred că nu am dat vreodată dovadă de apetență pentru acest mod de-a gândi. Am preferat "să luăm la mișto" (vezi cazul Budai-Deleanu, pe care George Achim îl include în categoria "utopiei satirice").

Trăgând o linie finală, cartea este recomandabilă celor interesați, este serioasă, documentată, admirabilă ca efort, dar nu strălucește printr-o viziune personală asupra problemei..

Viorel Sâmpetrescu

Îngerul exterminator

Editura
Cartea Românească

Îngerul exterminator, al treilea volum de poezie al lui Viorel Sâmpetrescu, după *Vară de amiază* (1978) și *Amiaza lui Empedocle* (1978) pare a anunța, prin titlu, o altă "poetică", a distrugerii, (eventual) apocaliptice. Dacă primul titlu trimite la unul din poemele în proză rimbaldiene (*Zori*, din *Iluminări*), al doilea la Hölderlin și Mallarmé (*Moartea lui Empedocle*, respectiv *După-amiază unui faun*), cel de-al treilea titlu trimite la retorică damnării, fie că aluziile livrești ne poartă spre *Un așotimp în infern* sau spre "poemele cu îngeri" ale lui Nichita Stănescu.

Discursul poetic, structura imaginii și a metaforei se plasează sub zodia *Iluminărilor* rimbaldiene, iar în filozofia care infuzează întregul volum putem recunoaște cu ușurință principiile celui care i-a "conciliat" pe Heraclit și Parmenide: Empedocle a arătat că tot ce se schimbă în natură este efectul combinării și separării celor patru elemente - "rădăcini" (focul, apa, aerul, pământul), neschimbătoare, care se amestecă și se despart mânată de două forțe primordiale, dragostea și ura. Această viziune filozofică "oximoronică" se imprimă în substanța poeziei lui Viorel Sâmpetrescu, o poezie a dezechilibrului, care oscilează permanent între religios și imund, între "neîntinare" și "prihănire", destrămare, agonie, "paloare" și forță, revoltă ("revolta" lui Rimbaud!).

Dacă am supune volumul unui celebru "test", care să ne revele obsesiile autorului, am descoperi cuvinte-cheie din cele mai opuse registre stilistice: înger, pur, metalic, moarte, umbră, paloare, reptilă, lacrimă, rază, memorie, vis. "Monstruosul", "spaima" provin probabil din această agonie a elementelor opuse, care nu pot dura împreună, din destrămare continuă a lumii, dar și a sinelui: "Inspăimântător, / Părea o devenire fără moarte!" (*Nopti cu Empedocle, III*) sau "Piatră deci, / Și piatră: / Și cerul etern ca pucioasa. / Sângerie-i doar zbaterea! / Surâzi. / Și spaima, scriai, / țâșnește / Din izvorul de laser. / Aceiași și aceiași suntem / Ca și cum am fi murit?!" (*Epilog*). O arș poetică sugerează că poemul este "arcul voltaic", "spintecător", neputincios-triumfător care încearcă să despartă și să unească elementele, purul de impur (*Poetica*). Pentru că lirismul lui Viorel Sâmpetrescu este unul conceptualizat, dedicat contemplerii, contemplarea unei "măcinări", a devenirii-înmoarte a lumii: "Voi contempla, așadar, / Ceea ce laurii detestă. / Bunăoară, dinții canceroși ai prundului. / Măcinând, / măcinând / Chiar și nisipul sentimentului cel mai pur." (*Expulzat din abatoare*). Ideea vieții înțelese ca o creștere într-o moarte de dimensiuni cosmice ("Creșteam triumfător / Precum faraonii în sarcofag.", în *Candelabru*) duce la acea viziune a retragerii "definitive" în "caverna unui vis", într-un violent poem despre memorie, cu aluzii la Platon și Trakl (un vers sună chiar: "O, tânguirea mierlei în noaptea genială!").

Volumul conține două cicluri, *Respirația de fier* și *Gallant Chateau*, și câteva "subcicluri", de fapt poeme filozofice mai ample: *Iluminări* (I, II, III), *Nopti cu Empedocle* (I, II, III), *Fulgere, lagărele nopții* (I-VI), *Caverna unui vis* (1-8), dar structura volumului este unitară, gândită în sensul unei arhitecturi muzicale.

În ansamblu, volumul propune o întoarcere la lirismul conceptual, vizionar, la retorică damnării și a disoluției ("exterminării"), o retorică "trăită" sincer de autor, de unde și spontaneitatea, caracterul direct, forța discursului poetic (în ciuda folosirii parantezelor, a exclamațiilor retorice sau a aluziilor livrești), dar care și-a pierdut, în mare parte, puterea de seducție, prin consumarea acestei aventuri existențiale și stilistice, o dată cu marii "iluminați" și damnați ai poeziei moderniste.

Dacă Paul Claudel îl numise pe Arthur Rimbaud "un mistic de l'état sauvage", parafrazând, l-am putea considera pe Viorel Sâmpetrescu un mistic imblânzit, izgonit din paradisul prim, în "civilizația" literaturii.

Monica Bobu
Îristea

Planeta Femeilor

Editura Alma

Planeta Femeilor, cea de-a doua carte a unei tinere autoare, este un ambițios proiect de configurare a unui imploziv univers interior al feminității, răstignite între "condiția" de animal și cea de înger, între dragoste și moarte, păcat și mântuire, sine și "celălalt". Un lirism al strigătului, al răfuielii, uneori foarte feminine, senzual-sensibile, altelei masculine, dure, o lirică a metamorfozelor, a măștilor și a vocilor lirice, ambivalența discursului și a semnificației sunt "constantele" acestui volum.

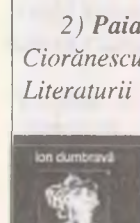
Dacă poemele tind să dezvăluie, grav ori ludic, un sentiment, o trăire - "jocul" maschează însă o stare-limită -, aceasta se petrece cel mai adesea sub cortina unui mic spectacol, a unei dramatizări, abil regizate de autoare. Ea adoptă alte voci, se transformă în "personaj", uneori bărbat, altelei femeie, altelei androgin, uneori "ea" este dragostea, viața, altelei moartea.

"Planeta femeilor" este un univers ambiguu, un paradis infernal sau un infern paradisiac, care se zbate să iasă din această ambiguitate, să se limpezească. Aparent, poezia exprimă o subiectivitate, emoții, "lumea" unui eu feminin în derivă. O derivă erotică, a metamorfozării din fată în femeie, dar metamorfozele continuă, mai subtile, până la alienarea acestui "eu", care își caută cu fervoare un punct de sprijin. Deriva feminității capătă dimensiunea unui destin asumat al căutării unei transcendente salvatoare, a unei Dumnezeiri care să-și recunoască și primească Magdalena (*Pelerinul*). Erotismul, senzualitatea limbajului ascund misticismul fundamental al acestor poeme.

De altfel, "Planeta femeilor" este o lume populată de îngeri și personaje biblice, în care un "eu" "răstălmăcește" povești și "taine", cum ar fi taina iubirii sau a morții: "Lipsește doar Cain / de la întâlnire. / În schimb / noi suntem cu toții aici. / ... / Doar el lipsește / în schimb Abel / s-a așezat comod pe genunchiul meu / și-l așteaptă / cu toți morții / ce trec stingheri / tâmplă lângă tâmplă / atingându-mă ca din întâmplare / pe gură. / ... / Numai lui Abel / nu îi este teamă / Stă de o viață / cocoțat pe genunchiul meu / știc ca va sosi / Cain, ultimul asasin / căruia i-a zgâriat în joacă sufletul / și au țâșnit numai lacrimi." (*Intoarcerea lui Cain*). În *Eu și îngerul* ("eu" - feminitatea, senzualitatea și "îngerul" - spiritul, transcendența se nasc reciproc), poem care mizează pe ambiguitatea registrului deri-

1) **Chemări de depărțiri** (Olivia Mândruțiu Rusu), versuri, Editura Dacia.

2) **Paiată tristă** (Alexandru Ciorănescu), Editura Muzeul Literaturii Române

3) **Între alertă și acalmie** (Ion Dumbravă), versuri, Editura Junimea.

galaxia cărților

zoriu, apare o imagine similară - îngerul cu Biblia pe genunchi: "Doamne / și ce-am mai născut / un înger cu Biblia pe genunchi / care mă nghiontea / să mă-mbrățișez de travaliul / presa între penele lui. / ... / el cotcodăcea dintr-o geană / țipa că s-a îndrăgostit / de oasele mele albe / cu care se scobește-ntr-o aripă. / ... / Sufere: că a rămas gravid / ... / Râdea că e nefericit / și mă implora / să-l curăț de fulgi / după ce o să-mi injectez / sângele lui în plămâni. / ... / Eu și îngerul nu știm să plângem / vrem doar să ne prefăcem că știm să ne naștem / unul din celălalt / ...".

Argheziană cu vocația răfuielii directe aproape senzoriale, cu Dumnezeirea, autoare: provoacă de fapt acea entitate transcendentă care i se refuză prin gesturi șocante, neori aparent blasfemiatorii, în care își travestește disperarea, sfâșierea lăuntrică: "Eu aveam poftă / și zburd pe spinarea lui Dumnezeu / cu fiecare moarte / pe care o alintam / îl înfășuram / și ma mult în mine / de acolo / El binecuvântă crini / ...". (*Foame de divin*).

Amestecarea celor două planuri, material și spiritual, carnal și transcendent și a celor două registre stilistice, corespunzătoare senzualității și ascezei, amintind de *Cântarea Cântărilor* redă drama destinului "pământesc" al feminității, dar sugerează și premisele izbăvirii: "Singulară / prea singulară / să-i cer lui Dumnezeu / și mă ia cu chirie. / ... / Atât de singulară / încât și Dumnezeu s-a întristat / când a aflat / că așa putea veni la El în chirie. / (la-mă cu chirie)".

Ioan Țepelea

Incursiune în istoria culturii și civilizației

Editura Timpul

"Incursiunea" pe ne-o propune Ioan Țepelea aparține unui plan mai amplu de configurare a raportului complex dintre istoria civilizației și a științei, cartea de față ocupându-se doar de epoca preistorică și antică. Volumele următoare se vor referi la epoca medievală, modernă și contemporană, discuția orientându-se, în proiectul autorului, către problematica raportului actual dintre civilizație, știință și cultură, condițiile globalismului, ale subculturii și ale reconsiderării statutului epistemologic și social al științei.

Lucrarea urmărește "evoluția preocupărilor științifice, dezvoltarea științelor în contextul mai larg al dezvoltării culturii și civilizației omenestii", pledând pentru "actualitatea istoriei științelor" (*Cuvânt înainte*), circumscrise astfel vastului domeniu al antropologiei culturale.

Primul capitol încearcă o definiție cât mai exactă și în același timp cuprinzătoare a conceptului fundamentale, trecând prin bibliografia aferentă și limpezind, cu măsura bunului simț, confuziile teoretice ori exagerările diverșilor autori (inclusiv dicționare și enciclopedii). Celebra dihotomie cultură-civilizație, creativitatea, "liant" între cultură și civilizație (autorul este în consonanță cu opiniile lui Mircea Malița, din *Zece mii de culturi, o singură civilizație*), rolul științei în ansamblul civilizației sunt teme de reflecție ale acestui capitol cu miză teoretică.

Celelalte două capitole abordează descriptiv istoria culturii, științei și civilizației, dintr-o perspectivă diacronică (epoca preistorică, apoi lumea antică, în opt subcapitole care subîntind un spațiu cultural imens, de la Mesopotamia, Egipt, Statul ebraic, India, China, America precolumbiană, până la Grecia și Roma antică), vizând sinteza și ordonarea critică a informației într-un ansamblu coerent și semnificativ.

Pagină realizată de
Raluca Dună

În anii ce au trecut de la Eliberare, m-am manifestat publicistic divers și poate chiar cam risipit, paginile mele de „critică“ rezervându-și mai ales sectorul proză, cu specificitatea sa din ultima vreme când au apărut mai ales cărți de memorialistică, mai mult de documentare asupra unui trecut despre care nu se putuse vorbi și despre personaje care uneori nici nu puteau fi evocate deoarece făceau parte din blestemata categorie a „transfugilor“ ori a persoanelor „interzise“ chiar în țara lor în care și trăiau. De fapt, și la debutul meu, care a urmat unui foarte important și eliberator dezgheț, s-au publicat o puzderie de cărți despre trecutul non-comunist al societății noastre, ba chiar și despre anii perioadei deșiste, care nu trebuia însă zgândărită prea tare (Ion Petrovici, Martha Bibescu, Iorgu Iordan, Șerban Cioculescu, N. Carandino, V. Netea, Ioan Masoff, Ieronim Serbu, Virgiliu Monda, Sașa Pană, Marin Preda etc.). Și atunci literatura aceasta de non-ficțiune și-a avut cititorii ei și a adus multe servicii reconstituirii unor vremi, despre care tinerii nu aveau habar. Dar arareori s-a produs un șoc așa de puternic precum cel al revelației **Jurnalului** lui M. Sebastian sau a paginilor memorialistice despre care și eu am referit în această revistă și pe care le-a iscălit un nepecialist al genului și al literelor, Gheorghe Jurgea-Negrilești, sub numele **Troica amintirilor - Sub trei regi**. E o carte excepțională prin caracterul ei aparte, adică de excepție în sensul propriu al cuvântului, căci e unica pe care autorul ei a scris-o și e o extrem de rară mărturie asupra unor situații și chiar momente istorice. Subliniind încă o dată aceasta, nu voi pregeta să adaug o nenumărată care merge de la situația acestui manuscris (a fost transformat în carte de altcineva? Operația a presupus și o revizuire sau amputare și corectare a textului?) la autenticitatea unor informații prețioase, cum în paginile volumului se găsesc destule.

Un memorialist poate prezenta oameni și momente trăite în limitele unei viziuni subiective, dar întrucâtva verificabile, chiar și atunci când refuză convenția sau propune altceva despre cunoscuți; el poate da unele informații, dar când e vorba de lucruri numai de el știute, de discuții cu cineva între patru ochi, totul se schimbă, de vreme ce nici un martor nu ar mai putea contrazice o anumită versiune. Iată numai o scenă în care se consemnează un mare eveniment istoric, redat ca un simplu fapt divers, fără a i se releva importanța, dar cu o vivacitate care dă măsura unui neobișnuit talent: „Eram la Iași, în 1917, în modestul palat, unde Regele Ferdinand mă convoca la belotă, împreună cu prietenul meu Constantin de Plagino, când i s-a prezentat regelui telegrama lui Diamandi, ministrul României la Petersburg, în care anunța că țarul a abdicat și nu se știe unde se găsește. Jocul s-a transformat într-un fel de consiliu de coroană. A sosit și Regina Maria. Mi s-a adresat în englezește calificând situația a *pretty mess*, pe urmă, din considerație pentru Ionel Brătianu, a tradus în francezește: *Nous sommes fichus*. Mais, Madame, *tout n'est pas dit* (totul nu s-a terminat) am răspuns acestei fascinante fapuri. Dar, impetuoasă din fire, Regina mi-a tăiat vorba. Avea un stil direct, chiar brutal. Nu spunea plătitudini sau ineptii.

- Mon cher Pok, nu uita că sunt în mare parte o Romanov, dar îi cunosc pe ruși. Odată țarul plecat, totul se duce.

Brătianu asculta enervat. Nu suporta

De-ale memoriei

alexandru george

femei în politică, dar n-avea încotro. Regele părea amuzat de intervenția soției lui. Regina se plimba prin salon și-și amintea..

- Ce vesel era oncle Nicki! a exclamat ea, adresându-se Regelui. Era de Sfântul Nicolae, în 1911 sau 1912. Pe Neva înghețată defila garda imperială. Ce călăreți, ce cai! Tot ce avea Rusia mai bun. Dragonii lui Urusov aveau cai roibi cu stea în frunte. Ajungând în dreptul tribunei, Pavlic Urusov m-a recunoscut și m-a salutat. Mă întreb dacă mai trăiește, dacă n-a fost închiș de lacurile Mazuriene. Vă dați seama, domnilor, tot ce defila sub ochii noștri, valuri de tinerețe, de forță, de speranță astăzi e pulbere. Și unchiul Willi, ce trebuie să-și frece mâinile! Și Kronprințul, alt îngâmfat, a spus Regina, apoi, întorcându-se spre mine: Cum îl chema pe acel călugăr bețivan? Și plezni din degete ca un ofițer de husari“ (p. 126-127). Scena aceasta atât de vie, dar și întrucâtva neversimilă, i-a fost povestită memorialistului (când?) de Pok(levsky-Koziel) - fostul ministru al țarului la București, rămas până la moarte printre noi.

Să lăsăm deoparte episoade și informații mai puțin însemnate (cum ar fi bunăoară, aventurile din familia lui Vinea care i-au determinat nașterea întrucâtva miraculoasă, ori faptul că regele Carol II, omul de presupusă mare inteligență s-a bucurat la vestea că Hitler a atacat Franța în ziua când el se afla la tribună primind omagiile întregii națiuni române și și-a închipuit că asta va însemna prăbușirea nemților și sfârșitul războiului) sau episodul în care Sadoveanu se vede că a luat bani de la un guvern în vederea editării unei reviste din care ar fi scos doar două numere - să ne oprim la o scenă de importanță capitală pentru istoria țării și a domniei aventurosului rege. E relatarea acestuia despre întrevederea cu Hitler în 1938, în care acesta îl sfătuiește să se „împace“ cu legionarii: „M-am ridicat de pe scaun: «Vă mulțumesc pentru sugestie, domnule cancelar!» M-am înclinat să plec. Ca rege pot oricând să pun capăt unei discuții.

Căprarul s-a ridicat și el și mi-a întins mâna! El primul. Părea (!?) deplin stăpân pe situație. Nu-l demontase plecarea mea prematură. Dacă era un Hacha oarecare (fostul cancelar al Cehoslovaciei, care a iscălit capitularea Cehoslovaciei) cred că eram arestat la ieșire. «Uneori - a mai adăugat el - apa se împacă cu focul.» Acestea i-au fost ultimele cuvinte“ (confirmate de Gică Urdăreanu, fratele lui Ernest).

„Și în adevăr - a continuat regele, apa s-ar fi împăcat cu focul, dacă nu intervenea tentativa (!?) legionară de evadare... A fost o nenorocire pe care Hitler a luat-o drept o provocare... Și trebuie să recunosc că aparențele erau împotriva mea. Dar, în ce măsură sunt eu de vină că jandarmii lui Bengliu sunt țintași de elită? N-a scăpat unul.»

Toți erau cu nasul în farfurie, ascultând cu resemnare și dispreț. Manoilescu s-a oprit. Pierduse audiența, «Priza» și a încercat să schimbe macazul“ (p. 275-287). Dacă scena

s-a petrecut așa cum o povestește memorialistul, din sursă M. Manoilescu, se dovedește că regele era un imbecil, închipuit și cinic. Șansa pe care i-o dăduse Hitler fusese respinsă prosteste, și asta însemna războiul cu el. Până la abdicarea lui Carol II nu vor trece decât doi ani, în care el a căutat cu disperare să repare gestul nesăbuit al asasinării lui Codreanu, în noaptea fatală.

Desigur că, așa cum am mai spus, nu informațiile factuale, multele noutăți sau lumini aruncate asupra lucrurilor știute reprezintă calitatea principală a unor memorialiști de felul lui Gh. Jurgea-Negrilești (de altminteri extrem de rari), ci felul de a privi întâmplările vieții și vicisitudinile istoriei, calitatea observațiilor și a comentariului. Dar, cititorul obișnuit nu va rezista ispitei de a se informa dintr-un text așa de prețios. El trebuie pus în gardă, inducându-i-se obligația de a culege date și pe alte căi, și a verifica. Unele fapte se cunosc din alte surse, dar foarte multe nu. Cine vrea să se lase încântat va rămâne aici, ceea ce nu e foarte grav, dată fiind impresia de ansamblu.

Istoriografii literari, cărora **Troica amintirilor** le spune multe, sunt obligați să le ia *cum grano salis*. Ceea ce aflăm despre Sadoveanu și Șeicaru, despre Cezar Petrescu, Vinea sau Păstorel Teodoreanu nu poate fi trecut așa de ușor cu vederea. Adevărul reprezintă pentru acest tip de cărturar ținta supremă, chiar dacă el nu rezistă în genere nici frumuseții.

P.S.: Întrucât vorbeam de rectificări și suntem în anul comemorării lui Șerban Cioculescu, îmi îngădui să semnalez o eroare comisă de mine, mai acum câteva luni, când îl omagiam cu același prilej pe Vladimir Streinu. Am spus că acesta deschisese o anticărie împreună cu bunul său amic și confrate Cioculescu în anii de secetă și de mizerie de imediat după instalarea comuniștilor la putere (1947). Era situată în Pasajul român care, în punctul opus Căii Victoriei, făcea o bifurcație și unul din brațe cobora spre locul (acuma groapa) unde fusese Teatrul Național. Anticariatul se numea Junimea, dar inițiativa a fost a unui om de meserie, Ioniță, Vladimir Streinu oferind spre vânzare un mare lot de carte din biblioteca sa; el l-a îndrumat acolo pe fratele meu și, indirect, pe mine, care, în vremea inflației, am cumpărat astfel ediția de **Versuri** de T. Arghezi, așa-numita ediție definitivă, pentru care am plătit cea mai mare sumă de bani din cariera mea de achizitor de cărți. Îi datorez lui Barbu Cioculescu informația asupra celor care „țineau“ anticariatul respectiv, eu însușindu-mi necesara rectificare și prezentând cititorului cuvintele scuze, dacă l-am indus în eroare.

Paginile Elenei Vlădăreanu (Editura Timpul, 2002), situate undeva la granița dintre real și imaginar, dintre poem și notația jurnalieră sunt, fără doar și poate, cvasiliteratură. Așa cum am mai avut prilejul să arătăm, aceasta se naște din depotențarea, până aproape de gradul zero, a ideii de literatură (care devine astfel un concept „slab” în accepțiunea dată termenului de Vattimo) și din abolirea (programatică și ostentativă) a liniei de demarcație dintre ficționalitate și non-ficționalitate, dintre poezie și proză. Scriitura își pierde, la rândul ei, ceva din patosul „penetrant”, reducându-se la un limbaj al „etalării”, iar scriitorul nu mai caută în spatele experienței senzoriale un univers de „esențe” sau engramele inconștientului, ci, dimpotrivă, pune semnul egalității între esență și aparență în virtutea stării de „cvasitate”, presupunând o comparație/analogie al cărei termen secund rămâne mereu în suspensie, ca pură virtualitate, astfel încât existența se plasează sub semnul lui „ca-și-cum”. În consecință, cvasiliteratura se raportează polemic atât la conceptul forte de literatură al modernismului, cât și la postmodernism, în măsura în care acesta, postulând că totul e semn, reacreditează, în ciuda declarațiilor lui programatice „literatură” și discreditează realul.

Ceea ce cucerește de la bun început la Elena Vlădăreanu este aerul de autenticitate, capacitatea de a scrie viața (firește în măsura în care acest lucru e cu puțință) în banalitatea și turpitudinea ei, dar și cu (nu neapărat surprinzătoare) insule de candoare: „plângi ca proasta. încerci să-ți astupi micile zgomote/ pe care le faci de fiecare dată când plângi în pernă./ în perna aia mică, pernoiiul tău, cu care ai venit de/ la medgidia, la care nu ai vrut să renunți sub nici o/ formă, ca într-o superstiție, de parcă ai fi fost în./ situația de a-ți trăda un prieten”. E vorba în asemenea secvențe ale textului de frisonările unei feminități genuine, pe care Elena Vlădăreanu vrea și nu vrea să și-o refuleze, asumându-și condiția paradoxală a unei fete-băiat: „... tocmai fusesei/ avertizată ca nu cumva să ajungi un fel de a.m./ o femeie-bărbat, și asta îți-o spusese/ tocmai el, erați în apropierea muzeului literaturii./ când îți-a trântit preocuparea lui. în momentul acela te-ai/ văzut părăsită până și de acea brumă de feminitate/ care te mai acoperea, te-ai uitat în geamul primei/ mașini pe lângă care ai trecut, și de acolo îți-a/ apărut un chip de bărbat/ sâniii tăi deveniseră o/ continuitate a burții/ care-ți ieșea din pantalonii/ înflorați, foști fustă”. Și de aici rezultă și natura particulară a forței care se de-

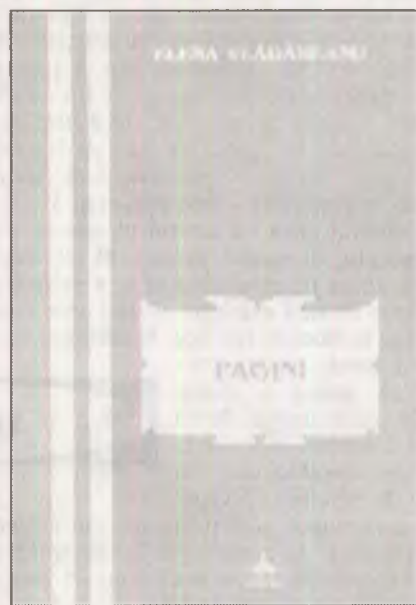
gajează din textul autoarei: nu mai avem de-a face, ca la Angela Marinescu, cu „acumulări” de tensiune vitală, alternând cu moment de colaps ale energiei organice, care se constituie ca niște „pachete” de forță, ci cu un paroxism al vieții ce rezultă din conștiința propriei sale fragilități. În vreme ce poezia „căpănelor” (adică a autoarelor din școala Angelei Marinescu) vehiculează cu mitul „megafemeii”, care e „ostentată”, „produsă” (în sensul pe care îl dă termenului Jean Baudrillard în **Despre seducție**), la Elena Vlădăreanu ego-ul scripturant își etalează concomitent forța și slăbiciunea, descoperă (fără a se putea vorbi despre un feminism propriu-zis) un infern al feminității, din care vrea să evadeze și pe care, în același timp, și-l asumă, rezultatul acestor tendințe antagonice fiind masca lirică a fetei-băiat, amestec bizar de feminitate ostentantă și refulată. Asumarea unei asemenea condiții paradoxale ulcerează, firește, fibra vitală, putând să devină cu neputință de îndurat; în consecință, tentația morții poate fi privită (și) ca tentativă de evaziune de sub regimul antinomiilor: „elena s-a dus acasă, în apartamentul închiriat undeva./ pe calea vitan și, în baie, după ce și-a înlăturat/ cu grijă părul de pe picioare cu lama gilette, s-a/ gândit că ar putea folosi aceeași lamă și în scopuri/ mai puțin estetice. și-a apropiat-o de mână”. Pe de altă parte, gândul autodestructiv poate fi pus în legătură cu dorința de a genera text, de vreme ce actul textualizării constituie o formă „deturnată” de suicid. Și aceasta cu atât mai mult cu cât există în **Pagini** o conștiință acută a ideii de text, a cărui elaborare reprezintă un exercițiu de autoanihilare, realizat prin convertirea operației scripturale într-un act de scriere-citire, iar la nivelul dimensiunii autoreferențiale a scriiturii, „fata-băiat” devine „scriitorul-lector” care se scrie și se citește, se implică în generarea semnului scris și se detașează simultan de propriul său text, mișcarea inteligenței care citește grafia caldă a vieții având capacitatea negativă de a provoca glaciificare a țesutului visceral și, prin urmare, metaforic vorbind, moartea. Astfel încât, indiferent de experiențele personale din care s-au născut, **Paginile** trădează o conștiință duală, care încearcă să-și regăsească echilibrul interior proiectând asupra „primului cititor” (al cărui nume e de fapt Animus) partea masculină

Viața în pagini

octavian soviany

din propriile ei profunzimi. Cu precizarea că, în condițiile în care se raportează permanent la acest „prim cititor”, textul nu mai este (sau nu mai este doar), ca la Nora Iuga, în **Sexagenara și tânărul**, un instrument de seducție, ci, mai degrabă, precipitatul unor „otrăvuri lăuntrice”, instrumentul unei dorințe mai mult sau mai puțin difuze de autoanihilare. Ceea ce înseamnă că Elena Vlădăreanu știe în ce direcție trebuie să-și caute propriul drum în (cvasi)literatură

Cine a auzit-o (văzut-o) citindu-și poemele va fi fost izbit poate de contrastul dintre discursul „violent”, făcut parcă să irite personale pu dibonde, și facies-ul ei de copil, dintre cinismul ostentativ în cheie oarecum feministe și fragilitatea pe care poeta nu face decât să și-o disimuleze în spatele unei „mâni” și a unei „răutăți” care nu cruță pe nimeni și nu se cruță mai cu seamă pe sine. Iar „poemele” din **Pagini** par să surprindă deocamdată cel mai exact viața profundă a acestei autoare ciudate care place, contrariază, dar și înșpăimântă.

theodor vasilache:

Ce-ai căutat prin depărtate Indii
mărețe Alexandre din povești?
Ca să te lupți cu romii și cu sintii,
veneai mai bine la mandea, la Ploiești.

Te-ai fi ciocnit de oacheșii mei frați
în agora cetății amirosind a gaz,
pe marea de seminte și scuipați,
ce scaldă trotuarul... Ai fi trecut viteaz

peste a lor mulțime, călare, pe la “Dealul”,
ca să te-auzi strigat: “Bă, Machedoane,
fă-te-n coa’, gagiule, mâncați-aș calu’,
ai «verzi» la schimb? Or’ vinzi copoane?...”

C-o țuică-n nas și-n sunet de manele
altă istorie-ai scrie; De n-ar fi armăsarul să fugă pe pustii
smulgându-te din ghiara lascivă-a urbei mele,
- „cocotă plină de rafinării...” -

babel pe main

alexandru

(În loc de imn Ploieștilor)

Topește carena trupului tânăr, acid nămolos
loar capul ciufului la suprafata

tăiată-n iarba broaștei,
ulgerul luminează aceeași broască disecată-n deltă,
ghearele ei oftânde în burgheză relaxare,
cum zvâcnesc prin lichidul fierbinte-al fericirii,
r-am crezut să-nvăț a-nota vreodată-n smârcuri,
unde liniștea e mare, dulce se aude
hemerea isterică a mistreților, pitici, vânași,
rații mei de baltă,
iștept cu silexul sub țâța stângă preludiul nopții,
oaca dinaintea serii

când noi, puii, exersam moartea cu foame,
zâmbetul e undeva ascuns într-o zare
prea întunecată,

n vârf de clopotniță,
dupa ușița ceasornicului,
ne împărțim zilele cu nisiparnița sculptată,
os de șobolan,

am fost crescut în palme,
în Pip al mlaștinii dunărene, m-am înălțat odată
cu frații mei lăstunii,

am cântat în corul somnilor lucioși, infanticizi,
printre buruienile scufundate pe verticala adormirii,
când rostesc îmi tropăie imagini pe retina tăiată
cu lama unui film vechi,

caută de alb, așa de puțin negru,
am stat în burta călduroasă a pepenilor uriași,
misa dolorosa, incantații ascuțite de pulberi
veghează creșterea vlăstarului care încă sunt,

finalul unei serii prea lungi de eugenii,
când verii tauri au călărit sora mea izma,
când frații tăi norii au plouat mama mea câmpia,
doar pentru a
scoate la întuneric broscoiul urât și nervos
care sunt tu

aguna smârcului, neagră, soare înfruntat
fără frunze pe găvane
nătasea poartă muzica misterioasă
a poezilor dispăruți în pădurea serpentinată,
silueta miresei face pluta curge spre mine
cu picioarele înainte

eu nu sunt înainte, sunt îmbrățișat, ghearele fricii
mă mângâie între labele murate
iniștea mă iubește impudic, violează barbar urechile
meine,

în fața unui ecran negru, clipocind în cercuri mai
largi, mai umede
mai pornim la vânători cu scoici, pleznim
percase pline, cărnoase cu piatra moale a buricelor
chipul fetei goale
mândru ieșind din apa cătrănită

șatele mici, scoicile se uimesc în lac,
și ființa chinuită de păr violaceu
e răsturnată mut pe ecran
la fel ca cea de sus
dar înfricoșătoare, amenințare de dincolo de ape
surâsul ei bolnav,
angelus anatomia sadismului
întind gheara spre trestii,
se risipește, căci, închizând un ochi
ii deschid pe amândoi
și văd că putrezim în
stuf, pleznind de larve, goi
verzi, strigoi

ati, du-mi vederea spre deltă,
mi-e foame de păstrugă
șin în suflul un șopot tiranic de curgere
sânge pe oglindă,
și șoptesc,
analectă
separă tot ce crezi că sunt
de
nămolul paginilor goale care mă ascund
și învață să înoți, suflă în iaurt
șici, în smârc, am ierburi în urechi, nu sunt,
cresc, mă alungesc, tremurând..

ornim în cerc să alungăm
oarece
vânt gând prund
dripii n-am văzut, le visez doar, nopți de cuptor

bogdan-alexandru stănescu (b.a.s.)

încins măscărîci vălătuc, atunci sudoarea subsuoarei
tale scremute

am lins-o ofranda unei zeițe de lac, din nămol,
sau imaginii ei

pierdute-n adânc
cât zinc înghite morunul într-o viață de om,
când înoată animalul, regele bălții
se iubesc viermulește marii pești
mă iubesc și eu, singur
mâna iubirii mele pentru chipul din lac, urât
monstruos, de drac,
al meu

morții au ieșit la frecuș, cristian
îți spun fugi,
pentru noi s-au terminat toate
începute sau proiectate
am pus capăt lungilor reprize cu ceai

fugim acum de fete, de lac, de smârcuri
genunchii mei îți amintesc două coaste de chiparos
văzute iarna trecută
în cimitir, în camera copilăriei noastre cresc
acum păianjeni voioși,

din familia celor păroși
se regulează pe la colțuri, șterg suspinele noastre
cu picioarele lor

curtenești, pline de ascuțimi și finețuri
ciuperci molcomite au stabilit culturi pe morminte
mâna care ne mai mângâia
s-a oțelit sub plăci de beton
ne urează succes și împlinirea tuturor dorințelor
nu vreau decât să dorm

să mă mângâie mustățile
elastice ale vreunui somn
din ce-ați dedus, din ceas dedus
se pierde grădina zoologică
a tinereții noastre
dispar unghiile în carne
ceasuri se-nghit furioase
m-aștepți în umbră
chipul tău e iar în lac
semănând cu... dar nu... mai bine du-te
e târziu. Coroane de foc au luminat cercurile largi
și am văzut: se-nseninează..

Ciclul scândurii

În singura trimiteră
de nervuri zbârcite-n lac,
așteaptă schimonosit
un cariu nevrotic,
amețit și ucigaș.

Ingeniosul Ioachim a bătut toată noaptea
podul grant. Cu
Biciul, cu talpa, cu ingeniozitatea lui.
Calcâiul lui pietros de ingenios,
învelitoarea necrozată de, o să râdeți, de timp...

Doamna Lamark a sădit
șapte bebeluși, n-aș putea spune frumoși,
în curtea din spatele casei,
curtea ei având spate și față.
Mai răsare câte-un scâncet.
Ferește-o, doamne, de secetă!

Anul acesta a nins târziu,
Prin august sau prin decembrie.
A nins cu lapte de pasăre,
Mierea o aveam de primăvara
Trecută.

De Rusalii am cules împreună
Cele trei scânduri puse la scăzut
în vederea călătoriei.
Plecăm.

Așa cum mergem, unul în
Spatele celuilalt,

în șir indian,
deși nu-i nici un indian printre noi,
eu am sughițat.

Ceilalți s-au întors și-au plâns de mine,
cu indexul în
gură

Din dreapta a răsărit,
Albastră, asta-i apa,
Cu pete de cafea, asta-i
pământul.

-Terra, a țipat Ioachim. Am clipit condescendent
știam cu toții

Că era vorba despre ea.
Călcăm finuș și timid, fiecare pe urmele celuilalt.
Căutam Marea Sinapsei,

Unde ne imbarcam spre crater. Terra din dreapta
Lucește în lacul scândurii
Mirtul din buzunar crește văzând cu ochii.

Când nu văd cu ochii,
se oprește, ironic.

Acum ne ținem toți de mână,
facem surfing pe marea
sinapsei,

surfing colectiv. Doamna
Lamark nu se prea
pricepe, remark în gând.

Scândurile parc-ar fi fost făcute
pentru așa ceva.

Îndoi genunchii, sub valul negru,
ceas cu ochi în centrul unde se-mbină,

iau apă în palma cu busolă
Umezesc fruntea uscată a
Bătrânului Krupp, care,
de când nu mai are nici un mister, se usucă
simțind cu limba.

• Terra a rămas în spate.

Ne îndreptăm balerini spre fața întunecată a lunii.
Unii spun că ar fi un labirint acolo.
Acolo ne-am pierdut inocența prima oară,
tot aici ne pierdem unul de celălalt acum.
Suzanne Valadon a țipat și asta a fost ultimul sunet
pe care l-am văzut:

spectrograma ei amețită,
Neserioși, mi-am zis în barba de două zile.
Terra fugea deja în stânga.

Lumina se naște scâncind într-un târziu de
2 ore și

acolo mă aștepta,
picior peste picior, nemulțumit,
Pontormo, bătându-și
ceasul cu falanga rozalie.

Ceasul țipa și am leșinat de ciudă pe Pontormo asta,
mereu punctual.

Epilog

În trimiterea singură,
de zbârcituri nervuroase
sub lacul amețit și cariat
așteaptă nevroticul
schimonosit.

Ioan Suciu

TĂNASE ȘI IUBIREA

tând căști pe cap începură să se agite și cineva îi trase perdeaua în nas. Fu foarte revoltat, își făcu un plan și a doua zi reușise să se ducă acasă cu tabloul sub pardesiu. Seara se culcă cu el sub pernă după ce-l studiasse atent vreo două ore încuiat în baie. În timpul nopții nevastă-sa se trezi urlând de durere fiindcă se lovise de un colț ascuțit al tabloului și aprinse lumina în dormitor. Urmă o discuție aprinsă și spre dimineață Tănase se despărți de nevastă-sa, cu o simplă lovitură de mătură din partea ei.

Tănase își găsi consolarea într-o tavernă de pe malul Dunării, cu trei scrumbii afumate, un preot și două dansatoare pe sărmă ghimpată cu care încinse o horă. Se înțelege de la sine că la dans nu participară scrumbiile și popa, acesta din urmă fiind preocupat cu o înmormântare urgentă.

Închirie o cameră în alt cartier deasupra unei discotecii și-și făcu un chepeng prin care se putea strecura clandestin în interiorul localului.

Noaptea abia aștepta să înceapă programul că el apărea direct în scenă printre stripteuse, contorsionându-se cu un burlan albastru, ajutat și de doi prieteni de pahar care intrau concomitent pe ușă, unul pe un cal alb și altul pe o saltea pneumatică.

Excitat de băutura, obsesii romantice și bătăturile din talpă, își făcea pâlnie din mâini și arunca spre mulțime un miros de coacăze putrede, după care zbura cu avionul în Australia unde se transforma cinci minute în cangur și alte cinci minute în localnic mascat; lăsa o pancartă pe care scria "Hai Rapidu" și făcea drumul înapoi, așezându-se la o masă rezervată contra unui bacșiș gras, la care se aflau două scovergi galbene și un climatolog cu barbă.

Peste femeia care-l obseda dăduse întâmplător - ea tocmai ieșea dintr-un supermarket - și el se-mpiedicase de un cablu tâmpit de înaltă tensiune răsărit din asfalt. Chiar înainte de a începe totul își dădu seama că erau necesare verificări din toate unghiurile. O urmărea către serviciu și la întoarcere la un pas în urma ei, provocându-i căzături dureroase și vânătași după care el se uita în sus sau în altă parte, făcând pe nevinovatul.

Altfel, nu se căzni prea tare să-i atragă atenția: doar câte-un triplu salt peste vreun tomberon, sau săparea unui șanț (alături de o echipă specializată) făcând-o să se chinuie să sară peste crăpătura din asfalt, timp în care el, sprijinit de vreun copac scrijelit își aranja freza sau își mușca degetele visător...

Prima întâlnire cu Petronela (așa o chema pe frumoasa fată) avu loc într-un subsol de bloc, nu știa ce căuta el acolo - de fapt căuta ieșirea - iar ea venind dintr-un colț slab luminat fermecându-l puternic cu înfățișarea ei smerită, având un smoc galben pe cap, o rochie roșie cu pete verzi, o lopețică pentru înlăturarea nisipului și trei litri de benzină într-o canistră vișinie.

Sigur că el nu se mulțumi numai cu atât. Într-o seară, aflat într-un copac de vizavi de apartamentul ei, pe când își regla binoculul spre feaștră dormitorului fetei, primi un semnal neașteptat de la tatăl acesteia - pe care nu-l cunoștea - direct în creștet: "Să nu te mai uiți la fiică-mea cu binoculul măi scăpătatele!" auzi el vocea interlocutorului său. "Dar cu ce?" Nu putea rămâne impasibil la toate astea așa că în prima duminică se deghiză în Joe Napolitan și se duse în piața centrală să vadă ce se-ntâmplă. În felul acesta putea să intre în vorbă mai ușor cu fata, neobservat. Prima dată trecu o limuzină neagră și lungă de unde se auzeau cântece deșucheate, iar prin geamurile deschise ieșeau picioare de femei agitate. Apoi apără un ministru al transporturilor

călare pe un cal nervos, ținând în mână un pergament de pe care citi o ordonanță de urgență (să nu întrebați cum putea un cal să țină în mână un pergament, că e inutil. Orice pergament se distruge în timp.)

Avu noroc s-o depisteze prin mulțime, dar când se lupta s-o ajungă din urmă se-mpiedică de țeava unei carabine: "Băi mascatul, dacă te maiții după fiică-mea..." Sigur, era tatăl fetei.

Tănase se hotărî să se pregătescă serios de cucerirea fetei (și a tatălui ei) făcând exerciții înspăimântătoare aflate din **Arta războiului** de Sun Tzu și frecventând o cârciumă mizeră foarte pitorească, în zgomot de bătăi cu sticle și cu șipci rupte din garduri. Eforturile sale nobile au fost întrerupte cu bruschețe de o rudă curioasă de la țară care-i căzu pe cap dintr-un camion pe când se lega la șireturi încât după ce-și recăpă poziția verticală între oameni protesta în toa-tramvaiele că nu e infirm, doar că face niște genoflexiuni cu un singur picior. Niște cerșetori furioși pe câștigurile lui ilicite - avea succes cu formula lui - îi ologiră și celălalt picior încât își recăpătă echilibrul perfect.

Constată însă că nu mai fu primit la serviciu - nu avea cravată - , pierdu și garsoniera pe care o închiriasse, fiindcă nu plătitise nimic proprietăresei și nu-și achitase nici impozitul pe venitul global.

Dormi în parc, pe o bancă, spate-n spate cu un buldog imens. Într-o zi intrând într-un magazin de aparate electronice să se încălzească, își văzu chipul la televizor, multiplicat de toate ecranele de acolo; imaginea îl arăta în cârciuma sa preferată ținându-se de o sticlă.

Într-o dimineață o limuzină stopă direct pe aleea din parc lângă banca lui și niște vlăjgani cu ochelari fumurii îl duseră cu mașina în afara capitalei, forțându-l să intre pe ușa monumentală a unui fost conac. Avea doar o pătură pe el și picioarele goale. O femeie în rochie roșie și cu bonețică pe cap se apropie și-l întrebă: "La ce or dorește domnul să ia masa și frecția?" Fu condus într-un salon unde la o masă lungă, cu lumânări și tacâmuri de argint se afla o doamnă inexplicabilă cu pălărie albastră. Tănase mănca cu poftă felurile de mâncare și apoi strigă: "Unde mi-e nevasta?", dar candelaburul de deasupra rămase la fel de galben. Femeia se ridică de la masă și ieși din salon cu tot cu farfuria din care mănca. Tănase își aprinse o țigară de foi și deschise o ușă laterală prin care ajunse într-un balcon. Peisajul era frumos: un lac cu mulți pești, puțin deal, puțină vale, câteva găini și niște găște tomatice; Tănase se gândi la Petronela. Nici n-avu timp să meargă prea departe cu ideea - tocmai îi ridicase doar puțin fusta - că o echipă de șmecheri îl aduseră în interior, îl spălară, îl raseră, îl tunseră, îl îmbrăcară în fel și chip și-l filmară pe îndelete. "Dar ce sunt eu, băi, aici?!" se revoltă el și ieși val-vârteț din conac, lăsând în urma lui o dără de abur auriu. Ajunse în capitală, făcând autostopul.

În oraș peste tot erau panouri uriașe cu o reclamă de-a lui, în care se succedau două imagini, una în care era un bețiv nenorocit într-o cârciumă și alta în care devenea un "Superman" fermecător după ce băuse din sticla cu etichetă fosforescentă. Deveni bogat peste noapte. Se prezentă la bancă să-și ia extrasul de cont. O fetiță îl întâmpină pe un covor roșu, cu lapte și cornuri. Era toamnă și raze galbuii băteau în geamuri.

Demolă o serie de construcții din zona rezidențială a capitalei, unde-și instală un turn Eiffel, statuia din bronz a toboșarului și o linie de cale ferată pentru un tren cu aburi. Își construi un

Privit de la oarecare distanță de un observator atent, postat - de exemplu - pe șifonier, înzestrat cu un binoclu folosit invers, Tănase părea un copil care se pregătea să plece la școală. Dacă același observator ar fi întors binoculul normal și l-ar examina pe când tocmai ieșea pe ușă, ar fi putut să-l vadă pe Tănase ca pe un uriaș din poveste, purtând costum, cravată și servietă diplomat, având multă putere de muncă, urechi clăpăuge și un puternic miros de varză.

Tănase avea nevastă și doi copii din flori. Cel mai mult îi plăcea de nevastă-sa noaptea, când o încuia în cămară sub un pretext oarecare și se

cerneală proaspătă

grăbea să o înșele cu o adolescentă rotofee din vecinătăți, cu care petrecea ore nesfârșite în grădina din spatele curții, el întins pe spate în iarbă cu piciorul stâng ridicat în aerul pur, ea stropindu-l din când în când cu un furtun de mare presiune în urechi.

Diminețile și le petrecea la serviciul său de arhivar aruncând priviri indiscrete în istoria națională, alegându-și câte-o regină pe care-o făcea harcea-parcea, după care se îndopa cu alune și creveți ca să-și refacă puterile. Seara ieșea brusc pe strada principală - fără nici-un fel de semnalizare - ducând sub brațul stâng un câine fript pe care-l iubea foarte mult și căruia îi dădea "bună ziua" la intervale regulate de timp cu priviri fixe și lascive. Ajuns - de regulă - în piața mare, ocupa suprafețe vaste de teren, uneori de sute de kilometri pătrați, care-i plăceau mai mult decât kilometri lineari sau triunghiurile isoscele. Acolo, rămânea de fiecare dată pironit în fața unui toboșar imens, din bronz, cât două blocuri de înalt, care părea că-l privește întrebător. De fiecare dată când se-ndepărta de toboșar auzea o voce groasă, care venea de undeva de sus: "Mă jubești?" Putea oare să vorbească astfel omul acela morocănos din bronz? Atunci el întreba trecătorii: "Ați văzut? Auziți?", iar oamenii îi răspundeau că văd, sigur că da, și se-ndepărtau grăbiți și cu nasurile ascunse în batiste. Tănase își cobora lin cățelul la pământ, lăsându-l să se zbată în voie vreun sfert de oră după care plecau amândoi spre casă.

Când ieșea de la serviciu trecea de obicei nepăsător prin fața unui salon de coafură, dar într-o zi se opri, se-ntoarse și-și lipi ochii de feaștră imensă neacoperită de perdele în acel moment. Îl fascina chipul unei tinere femei dintr-un tablou de pe peretele interior al salonului, femeie care-l urmărea cu privirea chiar și când el se mișca în stânga și-n dreapta. Niște doamne pur-

palat cu multe turnulețe, havuzuri și grădini suspendate.

Așezat pe o sofa din catifea albastră cu ciucuri argintii, fuma narghilea după narghilea și primea ambasadorii din străinătate, pe care-i percheziționa personal de droguri întorcându-i cu capul în jos, finându-i de picioare și ungându-i apoi cu o vaselină specială contra stresului. Mai avea și o cămilă pentru treburi în oraș, un submarin atomic pentru plimbări prin lacul Herăstrău și vreo trei-patru hamsteri care-i acționau ceasul de mână, alergând ca apucații în interiorul unor sfere metalice. Tocmai pe când își făcuse un

program strict pentru dezvoltarea sa culturală - scularea la ora 11, vizitarea șantierului naval de la Constanța la 11,03 - popice de la 11,05 la 11,47 - prânzul cu niște rude din Caucaz la 12 fix etc, auzi niște bătăi puternice în ușă - deși avea interfon.

Era o pereche de vârstnici, care îl rugară să le ia fiica de nevastă, sau măcar de amantă. Examinându-i printr-o lornietă, înțelese că erau părinții lui Petronela.

“Bine, măi, dar la ora asta veniți?” (Era programată tocmai ora de ținută din Shopenhauer) Până la urmă Tănase acceptă, dar puse

condiția tatălui fetei să-l ia sărac, așa cum a fost la început.

Tatăl, fiindcă tot bătuse drumul până acolo, își dădu acordul încântat, smulgându-și părul din cap și refugiindu-se în munți la o mănăstire. Viitoarea soacră rămase împietrită lângă ușă, și Tănase o privi cu regret, deoarece își dădu seama că ar fi putut-o folosi drept cuier toată viața.

Așa că Tănase își donă toate proprietățile celor doi copii ai săi - pe care-i și declară majori cu această ocazie și plecă împreună cu Petronela în voiaj de nuntă pe bricul “Mircea”.

DEBUT

Nu știi care va fi destinul literar al proaspetei absolvente de liceu Alice Spoială, nici dacă ea va avea un asemenea destin. Deocamdată, scrie o proză monologică, ingenuă și totodată neliniștită, căpătând uneori surprinzătoare modulații beckettiene, care creează o atmosferă apăsătoare de cenușiu. Remarcată cândva de Nora Iuga și Constantin Abăluță, foarte tânără prozatoare s-ar putea să aibă un viitor în literatură. Din păcate, scrie foarte puțin. (Octavian Soviany)

Totul e cuprins de liniște, mormane de liniște. Nimic nu mișcă. Orele au încremenit. O beznă cumplită. Groaznic. Înfrător de groaznic. Trebuie să fii mereu atent. Pământul e alunecos. Întunericul e înșelător. Ochii îți joacă fițe (actori fără leafă). Plictiseală. Nu te poți bizui pe nimeni. Oare o fi un alt târâm? Nu, nu se poate. Încă mai simt durerea în oase. Ciudat. Măinile îmi sunt pline de sânge. Și e atât de mult... Nu m-am jucat cu vopselele de mult timp (s-or fi scaldat singure). Nici nu mai știu dacă le mai am. A venit cineva într-o zi să le cumpere, dar nu-mi aduc aminte dacă le-am dat sau nu. Ar trebui să le caut. Însă e atât de întuneric. Dobitocii ăia iar au tăiat curentul. Cică e mai bine așa. Fac economic. Avansăm în lume. Prostii!! Nici nu știu ei ce ne așteaptă. Da. Nu știu ei...

Aveam o lumânare pentru zile ca astea. Aveam... Servitoare aia! I-am spus să nu mai vină. Fura în fiecare zi câte ceva. M-am săturat. I-am spus să plece. Am amenințat-o că-i dau foc. Dar nu-i fricoasă. Părea să-mi fure sufletul. Știu eu. Ei bine, aici s-a înșelat amarnic, fraiera. Sufletul meu a plecat de mult. Păcat. Era mai bine cu el. Tovarăș de seamă. Aveam și eu cu cine sta de vorbă. Acum casa e pustie și plictisitoare. Atunci spuneam glume, mâncam mere și ne uitam la stele. Dar nu-l condamna. Pentru ce să mai stea. Cerul e pustiu. Merele s-au terminat de mult și acum să fim serioși: glumele mele erau chiar proaste. Niciodată nu am știut să spun glume. Nu mi-a fost dat darul povestirii. Știm o fată care povestea destul de bine. Mama spunea că a fost harazită de la Dumnezeu. Eram copii atunci. Ce s-o fi întâmplat cu ea?

A! Ce bine, am găsit lumânarea. Exact acolo unde am lăsat-o. Parcă e mai mare acum. O fi crescut singură de plictiseală. O clipă. Am găsit un chibrit. Și s-a făcut lumină. Tare ciudat arată casa asta! Parcă ar fi la vecini. Să fi greșit adresa? Am să verific mai târziu. E prea lung drumul până la ușă. Și nu am chef. Am să citesc ziarul, e mult mai interesant.

Numărul persoanelor infestate cu malarie este în continuă creștere. Anul trecut s-au înregistrat 500.000.000 cazuri, dintre care 3.000.000 au murit. Se pare că celor 3.000.000 nu le-a conve-

nit cazarea și au făcut greva foamei până la moarte.

Ce ciudate sunt zierele astea. Numai tâmpenii găsești în ele. Baliverne. Eu nu am auzit niciodată să fi murit cineva. În sectorul nostru nu a murit nimeni. Am să depun plângere la Primărie. Ah! Dar ei merg mână în mână. Nu ai cum să oprești corupția asta. E precum cancerul. A început, nu se mai oprește. Poți să tai și-n carne vie.

Am avut o vecină care a murit din cauza cancerului. Nimeni nu a știut cu adevărat cauza decesului. Numai mie mi s-a confesat. Săraca. A plecat într-o seară de acasă și nu s-a mai întors. Dusă a fost Hm, ăsta ar putea fi chiar apartamentul ei. Da, da, asta era explicația. Totul e străin căci e apartamentul ei. Acum mi-aduc aminte. Mi-a spus să închid eu că ea e prea obosită și... a plecat. Da, a așteptat liftul și a plecat. S-a scris mult pe tema asta. Zierele au vuit săptămâni de-a rândul. „Cronica“ a avut cel mai tare articol.

Totul a început cu un pahar de Chardonay. Finalul a fost tragic. Victima a fost găsită doar după lungi căutări pe parcursul a trei săptămâni. Cadavrul a fost descoperit în mijlocul unei mlaștini puturoase. În urma investigațiilor, poliția a afirmat: „moartea a fost cauzată de un drog prescris felinei mici de casă, mai pe scurt pisicilor și anume pisicilor prea leneșe din fire care nu-și îndeplinesc datoria de feline“. Aparent victima a înghițit o cantitate mult prea mare, ceea ce i-a fost fatal. Încă nu se știe, dar se presupune a fi un act sinucigas.

Baliverne, spun eu. De unde atâtea sinucideri. Ția cum învață un cuvânt nou, îl folosesc în toate alea. Sinucidere acasă la ăla, sinucidere la ea în sufragerie, sinucidere peste tot. Cancerul a fost de vină, dar ăștia nu au simțurile dezvoltate, doctori fără diplomă. Pun pariu că doctorii ăștia nici nu au școală. Și-au falsificat singuri acte și acum vor bani. Cică au dat bani pe hârtie și creioane. Și ce? I-am pus eu? I-ai pus tu? Nu! Și atunci?!

Ce lume idioată!

Uite cum bănuie pe străzi. Parcă ar fi păpuși, marionete din lemn ieftin. E de-ajuns să tragi puțin de sfori și hopa sus. N-au nici un pic de importanță.

Iar urlă câinii. Pesemne trec țigani. Cum trece de 7 și soarele începe să apună, apar și țigani. Fantomele întunericului. Nu poți să râsuflă că-ți fură aerul din gură. Au zis că pun otrăvă. Da' ce, ei sunt proști să mănânce?! Ar fi prea ușor să se termine așa.

Frumoasă privește. Păcat că geamul ăsta e murdar. N-are și el cine să-l îngrijească.

Ah! Mașina cu nebuni. Au fost iar la plimbare. Ce viață au ăștia! Mâncare caldă, pat curat, plimbări toată ziua, numai nebun să fii! M-aș duce și eu, dar nu are cine să aibă grijă de casa asta. Și nu vreau să o las în paragină. Nu i-ar prii mucegaiul. Ar face și păduchi și mai știu eu ce. Idiotul ăla de la 9 ar chema salvarea, aia ar suna la dezinfecție, dezinfecția la poliție și uite așa eu

LUMÂNAREA

voi ajunge în celula verde, la subsolul poliției. Și nu că m-aș supăra, dar tare urât mai miroase!

Mai trece o mașină în viteză. (Idiotul, supra s-a răcit de mult și nici nevasta nu-i prea caldă.) Mai auzi o bufniță. Șoarecii râd pe la colțuri. Frumoasă viață.

Iar s-a făcut întuneric în casă. Hm, s-a stins lumânarea. Or fi mâncat-o șoarecii. Idioții, tot ei o să moară primii. Credeau că dacă mă lasă pe întuneric îmi pot mânca carnea moartă. Proștilor! N-are nici un gust. Tot mai bună e hârtia. Vă spun eu. Obişnuim și eu să mâncăm hârtie nu de mult. Scârboasă afacere. Am crezut că nu se mai termină. Însă totul are un sfârșit. Ce s-a întâmplat? S-a terminat hârtia. Poștaşul nu a mai venit (probabil a fost bolnav și după însănătoșire cred că a uitat adresa), tapetul a fost puțin și uite așa a trebuit să schimb dieta. Nu pot să mă plâng, a fost o experiență interesantă. Fără gust, poate un pic înecăcioasă, dar interesantă.

Ia să ne gândim, dacă găsesc telefonul aș putea să sun la magazinul din colț să-mi trimită o lumânare. Unde am pus telefonul. Era aici lângă lumânarea cea veche. Să fi plecat așa repede? Poate vecina nu are telefon. Nu putea să-și pună telefon înainte să moară? Sau poate și-a pus

cerneală proaspătă

telefon, dar l-a ascuns de hoți. N-ar fi prima dată când hoții ar da năvală.

Aș putea să cer cu împrumut la vecina de la parter. M-am întâlnit cu dânsa acum câteva zile. Am ajutat-o să-și bage pisica în casă. Are o pisică tare urâtă și rea. Nu știu de ce o ține în casă vecina de la parter. Vecina e o doamnă foarte amabilă, un pic cam urâtă, dar nu prea mult. (Cred că pisica e de vină, i-a transmis din urâtenia ei, se mai întâmplă.) Da, după ce am ajutat-o mi-a mulțumit și mi-a promis că va face orice i-aș cere. Se pare că pisica îi dă multă bătuie de cap doamnei.

Nu mai puțin de un sfert din cuplurile care-și jură credință, divorțează în primii cinci ani de căsătorie. Astfel se explică numărul mare de cereri pentru animale de casă.

Iar s-a oprit orologiul. Curios lucru. De la o vreme, în jurul orelor doisprezece nu mai vrea să numere minutele și ca urmare nici orele nu mai trec. Stă și se uită ca idiotul la mine, parcă ar fi rudă cu nebunii care se plimbă în fiecare zi cu mașina.

Ce-i sunetul ăsta? Poștaşul? Scrisoare? Ce nevoie am eu de scrisori, am destul gunoi pentru o lună. Eu vreau o lumânare, doar una, până mâine. Măine mă duc la mine. Nu mai stau aici. E prea multă plictiseală. Și pereții s-au îngălbenit de atâtea plictiseală. Ce poate fi mai urât decât o casă cu pereți galbeni? Hm? O viață galbenă? Un sfârșit galben...

al. cistelecan:

„Sunt unul dintre cei mai neimportanti critici ai momentului“

Silvia Obreja: Dragă Al. Cistelecan, ești unul dintre cei mai importanți critici ai momentului. Ai avut vreodată sentimentul că a trăi în provincie este un neajuns? Că acest lucru ar distorsiona într-un fel percepția asupra operei tale?

Al. Cistelecan: Silvia, dacă nu ne-am cunoaște de atâta vreme mai că aş crede că vrei să mă flatezi. Și poate că tocmai asta aveai în gând. În fapt, la noi, oricine, fiecă critic, de la vlădică până la opincă, de nu și mai jos, e „unul dintre cei mai importanți etc.“ Cât despre mine, s-ar putea să fiu important pentru câțiva, foarte puțini, dar sigur sunt eminent neimportant pentru mulți alții. Iar cei din urmă, din păcate, îi copleșesc absolut pe cei dintâi. Așa că, în realitate, devine că eu sunt unul dintre cei mai neimportanti critici ai momentului.

Condiția de provincial nu-i neapărat și întotdeauna un handicap. Azi, oricum, n-ar mai trebui să fie, având în vedere că te poți insera „în rețea“ de oriunde, iar „centrul“ are, la rândul lui, o condiție mai degrabă difuză și expansivă. Firește că, în realitate, lucrurile nu-s chiar atât de idilice, iar noi, provincialii, încă mai suportăm stigma propriei noastre condiții „obiective“. În sensul în care orice terchea-berchea cultural din Capitală se poate prevala de acest dat și te poate taxa de „provincial“ în celălalt sens, punând conotațiile negative, peiorative pe suportul acestei certitudini „locative“. A trăi în provincie încă mai înseamnă, automat, cel puțin pentru această categorie de suficienți ai rezidenței, a fi un marginal, un frustrat, un complexat etc., de regulă tot gratulări de acest gen pe care, din bun simț, nici n-ai cum le contrazice. Cam acesta e modul în care personalitățile accentuate de Berceni și Balta Albă ne dezarmează pe noi, provincialii. Din nefericire, această modalitate eficientă, deși nu foarte elegantă, se întinde câteodată și în presa literară și în dezbaterile culturale. Când argumentul nu e prea la-ndemână, repede e înșfăcată această bătă intelectuală a desconsiderației suverane pe criteriu rezidențial. A trăi în provincie e descalificator absolut, în vreme ce pri-pășirea în Capitală e un fel de beatificare sau absoluțiune care, prin sine, te spală de orice complex și de orice frustrare. Dar nu această suficiență e cea care caracterizează comportamentul cultural al Capitalei, chiar dacă urme de descendență persistă până și în cea mai amabilă dintre atitudini. Din contră, așa zice că, în calitatea sa de capitală culturală, Bucureștiul e foarte „receptiv“ și obiectiv, așa încât, de fapt, nu sunt motive pentru ca provincia să-i poarte resentimente generale sau de principiu.

N-am avut niciodată impresia că ceea ce scriu e filtrat, la receptare, prin condiția mea provincială. Poate, mai degrabă, dimpotrivă,

această condiție mi-a asigurat un bonus de obiectivitate. Și chiar de simpatie (sau, după caz, antipatie; dar aceasta e și mai profitabilă). Dacă „opera“ (?!) mea a fost „distorsionată“, o fi fost din alte pricini. Dar nu mă cred o victimă a inexistentului război rece dintre Capitală și provincie.

S.O.: Este Bucureștiul în continuare cel care stabilește ierarhiile? Se dorește păstrarea „regionalizării“ culturii prin sintagme de tipul „poet țirgumureșean“, „prozator clujean“ ș.a.m.d.?

Al.C.: Nu-ncape vorbă că în asemenea categorisiri operează, dincolo de o funcție tehnică, de un strict indiciu informativ, și o funcție depreciativă. Sintagma nu spune doar de unde ești, ea insinuează și că acela ți-e locul, aceea ți-e anvergura. Ea spune, deodată, că ești un poet din Târgu Mureș și bun (doar?) pentru Târgu Mureș. Deși nevinovate și utile ca informație, aceste trimiteri sunt, de fapt, implicit, judecări de valoare. Ele informează cinstiți și „localizează“ valoarea nu totdeauna onest. Dar de vreme ce informația e necesară, înseamnă că judecata dinlăuntru ei e fatală. În general însă cred că e perceptibil ce uz se face de aceste calificări, fie că e vorba de cel strict informativ, fie că acesta e folosit în peiorație. Nu e nici un complot aici (decât în măsura în care informația completează singură). Problema e, poate, mai gravă și ea constă în faptul că noi n-am reușit să scoatem de sub stigmatul difamant (cultural vorbind) nici un petec de provincie. Dacă ar fi o mândrie, dacă ar fi un semn de nobilitate să fii „poet ieșean“ sau „romancier clujean“, altfel ar sta lucrurile, nu ne-am mai simți ofenșați. Din păcate, noi n-am izbutit de neutralizăm negativitatea provincială.

Problema spinoasă a ierarhiilor, deși complicată, e, în fond, simplă: acestea se stabilesc acolo unde există autoritatea de a le stabili și puterea de a le difuza și impune. Puterea de difuzie culturală a Capitalei nu se poate simți amenințată nici în somn de „puterea“ similară a provinciei. Capitala e, de fapt, singurul centru mediatic al României, iar așa ceva nu poate rămâne fără urmări nici măcar în domeniul minuscul al literaturii. Studiourile provinciale (radio și tv) abia așteaptă să prindă câte-un oaspete de la centru, ca să-și impresioneze auditoriul și ca să le arate celor centrale că nici ele nu sunt mai prejos, că și ele au acces la personalitățile din sinaxar. Asta ține, desigur, de bovarismul provincial. Așa că, de fapt, ele nu sunt o alternativă - nici măcar pentru zona pe care o acoperă. Nu e întâmplător nici că singurele săptămânale culturale apar în București. Îmi închipui că toată lumea va da vina pe bani, deși nu știu dacă lipsa acestora e un argument mai temeinic în provincie decât în Capitală.

Cred că e vorba și de altceva, de o capacitate de proiect, de energiile necesare pentru realizarea unui săptămânal, energii care - faptele-s fapte - provinciei îi lipsesc cu desăvârșire. Vaiețele țin locul inițiativei, dar lamentelele nu fac o revistă (și în nici un caz una săptămânală). Provincia s-a retras în stimabile revistă lunare (care sunt, de fapt, cam trimestriale), ieșind de bună voie din zona de impact. Ea a cedat, deci, o zonă decisivă în bătălia ierarhică.

Puterea de difuzie e (aproape) totuna cu puterea de a impune. Ar mai rămâne doar delicata problemă a autorității, în măsura în care și aceasta nu derivă din celelalte, nu se confundă cu celelalte. În bună parte, ea depinde de celelalte, dar poate nu întru totul. Există - e drept, foarte rar - și factorul turbulent al personalității critice, al carismei. Să punem - de dragul jocului „ce-ar fi fost dacă“ - ipoteza că Manolescu (spre a lua un caz clar de autoritate) ar fi trăit în altă parte. Sunt convins că mulți își vor oferi satisfacția de a crede că n-ar fi fost ceea ce a fost (și încă e). Jumătate din autoritatea lui Manolescu se datorează locului (în care a scris, publicat, trăit etc.), își vor freca ei mâinile fericiți. Din păcate, nu-i așa, pentru simplul motiv că, în acest caz, am fi putut avea câteva duzini manolesciene. În jocul nostru Manolescu ar fi dus autoritatea cu el oriunde s-ar fi dus. Ca s-o spun mai clar: provincia n-are autorități critice (și nu vreau să rezultă că acestea ar zbura prin Capitală. Din contră, e o criză, monșer...). N-are, deci, nici una din cele trei condiții necesare (nu neapărat și suficiente) pentru a juca „la ierarhie“. Firește, rămâne de văzut ce va fi în postmanolescianism, unde se vede doar o gravă lipsă de carismă și o abundență de pretenții. Manolescu a exercitat, totuși, un fel de tiranie a judecării (fie și prin fascinație, nu contează). Poate că după el provincia va intra într-un parteneriat efectiv în stabilirea ierarhiilor, poate că râvnitul „centru de comandă“ se va sparge în filiale. Nu-i de exclus nici speranța că universitățile, dispunând de autonomie, își vor cumpăra și fideliza personalități care să schimbe geografia autorității.

În fine, dacă e să mai insist pe argumentul propus, lovitura mortală primită de provincie în acest „război“ a venit de pe frontul manualelor școlare. Ne place ori ba, ierarhia de manual e cea mai stabilă, singura „nedisputabilă“ (în ciuda cârtelilor permanente). Or, aici provincia a pierdut bătălia printr-o temerară neprezentare. Toate manualele sunt operă de Capitală. Nu știu dacă, în primă instanță, această „bătălie“ a fost pierdută la nivelul editurilor (deși provincia n-are de ce fi complexată în materie de edituri) sau chiar a fost nevoie, în fiecare colectiv, de o prezență

din interiorul ministerului, cum se bârfește. Dacă această ultimă condiție a fost una insurmontabilă, e de acceptat că n-au fost destui funcționari ca să le ajungă și provincialilor (dar atunci de vină e schema ministerului).

Însă dihotomia pe care mi-ai propus-o nu e corectă. Aș zice chiar că ea e un fals resentimentar. Aici nu e un joc între Capitală și provincie, între ei și noi. Nu cred că războiul rece s-a mutat în literatura română și că el se duce între București și țară. Capitala nu e un monolit în judecata literară. Și cu atât mai puțin provincia. Cred că funcționează linii transversale de empatie, linii de convergență conceptuală și că, dincolo de patologia unor mentalități și temperamente, e vorba, de fapt, de un dialog fără prejudecii și prejudecăți. Cel puțin, nu de această natură.

S.O.: Deși te dezici de a fi un critic de "direcție", de "generație" sau de "școală", e vizibilă, totuși, o oarecare empatie față de optzeciști, dar și față de generațiile mai tinere și mai năbădăioase, cum ar fi fracturiști...

A.I.C.: Nu mă pot dezice de ceea ce nu sunt. Eu credeam că fac, pur și simplu, critică literară. Nu mai mult, deși, foarte probabil, mai puțin. Câteodată mai bine, cel mai adesea, din păcate, nemulțumitor. Uneori din vina mea, alteori poate nu exclusiv. Oricum, nu fac militantă. Dar dacă tu zici că e vizibilă - fie și doar - "o oarecare empatie" față de/cu unii (cu reversul discriminatoriu față de alții), asta e, n-o să mă pun de-a curmezișul evidențelor. Mi-ar trebui prea mult umor. Poate că eu sunt singurul pentru care nu e atât de "vizibilă" și trăiesc în iluzia echidistanței - generaționiste sau de alt fel. Sau poate că empatia aceea e incontrollabilă, încalcă de la sine, fără voia mea, criteriile de sperată - și chiar premeditată - obiectivitate (ca pură năzuință, firește, ca disciplină de comportament, nu mai mult). Fapt e că, la numărătoare, mie nu-mi ies mai mulți optzeciști comentați decât șazeciști, șaptezeciști sau alți iști. Măcar la acest nivel, să zicem, nu pot fi bănuț. În rest, poate șansa de a-i înțelege le e mai favorabilă unora decât altora, dar asta nu depinde de program.

M-aș putea însă prevala de o circumstanță atenuantă pentru această acuză de exces empatic. Optzecismul înseamnă, în primul rând, o mare poezie. Cum eu scriu preponderent despre poezie, e scuzabil să fi alunecat în admirația poezilor care-l reprezintă. Cu atât mai mult cu cât, fiind o generație policentrică și multiprogramatică, el satisface și nevoia de diversitate, nu numai cea de valoare. Simpatia mea pentru fracturiști - câtă e, n-aș vrea să se exagereze, tocmai acum când Pontiful lor mi-a trimis o drastică musturare (pe care o poți vedea în „Vatra”, nr. 8-9) - s-a produs din același motiv: și ei anunță o mare poezie. Nu știu cât va mai putea ține Marius Ianuș într-un cârd compact acest nucleu de vocații, dar e cert că suntem amenințați cu o nouă poezie. Să zicem că, în cazul lor, ar încăpea și o a doua circumstanță atenuantă. Sunt și eu (ca tot criticul român, e o obligație de profesie, de rutină, nu un merit) curios - poate chiar interesat - să văd ce urmează, ce vine. Iar fracturiștii au venit, realmente, cu o somație poetică. Asta dincolo de orice gălăgie sau scandal ar fi făcut. Și revista la care lucrez - „Vatra” - ține programatic, poate chiar încâpășanată, porțile deschise în fața tinerilor. Uneori îi mai și căutăm, nu doar îi așteptăm. Sigur, căutăm mai întâi și mai întâi critici, dar asta din credința că poezia și proza sunt vocații irepresibile, pe când critica trebuie stimulată, cel puțin pe pragul de pornire. Și n-aș zice că am căutat în zadar. În paginile noastre s-a afirmat Nicoleta Sălcudeanu, un critic pur-sânge care-și are, deja, cluburile ei de fani. Dar tot la noi s-a afirmat și

cel mai pregnant talent critic dintre cei foarte tineri: Nicoleta Cliveț. Și când spun "cel mai" nu spun "unul dintre cei mai", întorcându-o în grămadă, și nici nu uit că aici concurența e strivitoare, pentru că în fruntea listei stau Daniel Cristea-Enache, Paul Cernat, C. Rogozanu, Luminița Marcu ș.a. Dar cu puțintică răbdare cred că voi avea dreptate și în ochii altora, nu doar într-ai mei. Și cred că e de așteptat - dar nu mult - să se afirme o nouă micro-echipă de critici: Imola Antal, Cristina Timar, Ligia Pamfilie, Romana Colceriu, Dumitru-Mircea Buda (ultimii doi și poeți). Și, sperăm, nu vor fi ultimii. Contăm, firește, și pe noroc. N-am ajuns chiar la pedofilia literară (sau critică), dar primim orice vocație care se manifestă în acest sens - literar și critic, adică. Cu atât mai mult cu cât pe seama noastră s-a făcut un fel de carantină și există deja, printre congenerii mei, tentația de a o reinstaura.

S.O.: Încercarea de a reaseza și "revizui" valorile în literatură a devenit un fenomen. Să contabilizăm doar antologiile de poezie (în special), de proză scurtă, dicționarele apărute după '90, alcătuite nu întotdeauna de critici. Nu ar trebui să fie acesta privilegiul criticului literar? Și-atunci, pe când o antologie semnată Al. Cisteleanu?

A.I.C.: Pe nicidecum. Eu nu citesc antologii și, prin urmare, ar fi imoral să le pretind altora să citească una făcută de mine. Aș face - să zicem! - o astfel de antologie doar dacă toată nația cititoare n-ar mai putea fără ea. Dar te asigur că nu va fi cazul.

Dicționarele sunt, fără îndoială, mai de competența criticilor și istoricilor literari, dar nu văd de ce antologiile ar trebui să fie privilegiul lor exclusiv. Antologia îl reprezintă cel puțin tot atât pe antologator cât pe antologați. Cu restricții, firește, în cazul celor tematice, didactice - care mi se par și singurele utile.

S.O.: "Dacă ne-am alege conducătorii după experiența de cititor și nu după programele politice, pe pământ ar fi mai puțină durere", era de părere Brodski. De aici detașarea superioară a intelectualului față de mediul politic? Să fie acesta unul dintre motivele pentru care nu ești un politician activ?

A.I.C.: Nu, cu atât mai mult cu cât habar n-aveam ce zicea Brodski în cauză. Pur și simplu nu cred că m-ar ține nervii pentru așa ceva. Din păcate pentru mine, dacă cineva îmi reproșează ceva sunt tentat să-i dau pe loc mai multă dreptate decât și-ar dori și s-ar cuveni. Cu o asemenea psihologie nu poți face politică, pentru că ai avea un insuportabil sentiment al

culpei. Or, politicianul e, întâi și-ntâi, un om care a scăpat de vină, un om liber de vinovăție și care ca atare, dintr-o profundă candoare, le vorbește celorlalți. Cred că după trei zile de politică m-ar aștepta spitalul de nervi.

Însă eu n-aș zice că intelectualul (chiar și cel român) vedește o detașare atât de "superioară" față de politic sau față de mediul politic. Deocamdată, din ce s-a putut vedea în toți anii de după '89, reticența intelectualilor față de militanța politică a fost mai mult decât încurajată de clasa politică. Nu se pune, nu s-a pus, problema implicării lor în politică. Decât la modul partizan, ca intelectual de partid. Altminteri, chiar și ca factor al societății civile intelectualul e pus la colț. N-a spus-o Adrian Năstase de câteva ori, ca să ne intre bine în cap, că nu oricine are dreptul să definească valorile și să stabilească agenda de dezbateri, rezultând limpede că acesta e un drept de partid, dacă nu chiar o prerogativă de guvern?! Detașarea intelectualului e, poate, o retragere care disimulează o respingere, dar nu mai mult. Și, oricum, atâta s-a retras, bietul intelectual, încât acum e cu spatele la zid.

S.O.: În luna iulie ai participat la Universitatea de vară Transsilvania, organizată de Liga Pro Europa la Ilieni. Una din teme a fost Identitatea transilvană - o națiune de voință. La această dezbatere ai avut un discurs din care nu s-a înțeles mai nimic. Să fie vorba de o inadvertență între exprimarea ta academică și nivelul limitat de percepție al auditoriului?

A.I.C.: Ce-am spus eu acolo vei putea citi în proximal număr din "Alteră", o revistă de "dosare problematice" delicate, editată de Liga Pro Europa; o revistă care ar trebui să figureze mai intens pe lista celor angajate în dezbaterile publice (dar poate că, apărând în provincie, primește ceea ce merită orice provincial: ignorare). Sunt și eu curios. Nu că n-aș putea, la o adică, vorbi atât de incoerent încât să pară că vorbesc în dodii. Mi-e poate chiar mai la-n-demână. Dar nu e ceva intenționat. Sigur de vină nu putea fi exigența "academică", pentru că ea nu-ți cere să te faci de neînțeles. Am, nu-i vorba, prețiozitățile mele, dar cred că cine știe cât de cât românește pricepe ce zic. Deși, în România, nu prea contează ce zici, ce scrii; contează doar ce vrea să înțeleagă celălalt. Cine, de fapt, mai are răbdare să asculte, să citească?! Abia avem timp să pricepem, unde să-l mai pierdem cu altele.

S.O.: Umblă vorba că la revista "Cuvântul" se poate comanda o cronică literară respectând anumite tarife. Este adevărat? Cum se stabilesc acestea? După cât de groasă (cu ambele conotații) e cartea sau după cât de subțire e autorul?

A.I.C.: Așa am auzit și eu, dintr-o notă malițioasă a "României literare". Or, dacă "România literară", unde, de! ne așteptam la o protecție, contând, câtuși de cât, pe simpatie, n-a avut altă soluție decât să ne ia peste picior, îmi pot închipui ce se va fi întâmplat prin reviste cu mai puțin umor, dar cu mult mai mult... sentiment. Nu știu bine despre ce-i vorba, n-am înțeles din "România literară" dacă e treabă serioasă sau glumeață („Cuvântul", de la care a pornit toată isprava, încă nu l-am văzut). Dar de la Ioan Buduca, noul director, te poți aștepta, nu neapărat la orice, dar la lucruri de acest gen - da. El poate prezenta o treabă gravă

(continuare în pagina 14)

convorbiri incomode

Sora mea rupe tăcerea

În podul care se cheamă trup și știe să facă doar umbră ascult sângele

cum trece prin palme învolburat
într-un timp bun de răzbunare
sora mea rupe tăcerea, flutură ca o limbă de foc
eu strâng rămășițele nopții sunt sclava lor oarbă și sclavă

sora mea sparge oglinzile care arată ochiul morții
în pântecul mamei
flutură ca limbă de foc

niculina oprea

Țără ieșire

Vântul lovește ferestrele
cu mâinile pline de sângele cuvintelor
mă aplec peste pervaz: ating pielea vântului

pielea vântului e mătăsoasă și binevoitoare
doar trupul pe care-l acoperă duce umilința în pragul morții și zăvorește lumina în pântecul întunericului

oglinzile care atârnă deasupra mea sunt cuprinse de flăcări
totdeauna m-am temut de flăcări și vânt

gândul meu aleargă ca un biet șobolan în stânga și-n dreapta nu există ieșire.

Sub firul ierbii

După o zi de dragoste risipită coboară Dumnezeu pentru cină în pădurile Vognei
pune lumânări la capul fiecărei umbre și umbra capătă chip, mângâie diminețile pironite în ochii plini de mirare
rostește taina sufletului înfrigorat,

atinge pământul: sub firul ierbii plămâni neștiuți ventilează oxigenul altei lumi
între rugăciune și amintirea somnului

Odată cu uitarea de mine

Degetele mele ar vrea să te atingă trupul tău este o singură rană șerpilor sug melancolia sângelui

sunt obsedată de trecerea palmei peste pieptul din care au crescut aripi albe

aș vrea să ating ceea ce am numit dragoste odată cu uitarea de mine cu libera ta alegere

teama vibrează în toate oscioarele îmi apropii gura de craniul șarpelui plânsul tău i-a traversat plămâni

Prin roua Vognei

Ioana spală rufe cu singurăță ascunse

în țesătura decolorată de timp cu fața spre cer alungă umbrele iubitorilor ei

și ale neubiților ei
posibili șobolani cu dinții smulși
așezați la temelia fiecărei zile

glezenele-i ard
prin roua Vognei îl caută pe Dumnezeu
coborât să bea apă

Ioana se-apeacă în fața morții cântând

Obsesia fiecărei dimineți

Obsesia fiecărei dimineți sporește nehotărârea mea

de-a deschide ușa zilei
de-a intra în măduva ei, în sufletul ei

de-a înduioșa moartea ca pe o mamă vitregă
și după aceea o dezbrac, o las goală

în fața vecinilor îi număr articulațiile
și caut locul în care este ascunsă puterea

locul acela nu există
nu a existat vreodată
doar teama mea i-a dat o înfățișare aproape umană

Sub lumina icoanei

Flautul a spulberat înstrăinarea tu te-ai născut pentru mine eu am orbit privindu-te

se ridică trupul deasupra câmpiei cu maci
șobolanii timpului sug din măduva spinării în cerul gurii se cuibăresc vulturi de noapte

într-o rugăciune mă chemi pe numele mic
sub lumina icoanei tăcerea își face sanctuar

ca pe o glumă și, vițăvercea, poate da uneia glumețe o turnură patetică. Așa că nu m-ar mira să fie adevărat ce e mai rău. Firește, sper că redacția (căci deocamdată noi, colaboratorii, nu știm nimic) va lucra în deplină transparență, dacă tot și-a asumat un fel de rol de agent literar. Ea nu numai că va face publice tarifele, dar și actualele "topuri" vor avea criteriul "cine a dat mai mult". Nu-i o idee rea, la urma urmei. Tot mă gândeam să deschid un atelier de recenzii. Se-nțelege, trebuie făcută o târguială cinstită, o listă de epitete cu tarif corespunzător. Nu se poate cere același preț pentru un calificativ de "talentat" și pentru unul de "genial". Cel din urmă trebuie să fie foarte scump. Ca să fii geniu în România, trebuie să te coste atât încât să eziți dacă merită să fii sau nu. E un risc suprem să fii genial. Oricum, ar trebui să pui casa la mezat pentru un astfel de titlu. Sugestia mea, dacă va fi primită, e ca și în cadrul unuia și aceluiași diagnostic să se practice tarife diferențiate, în funcție de avere. Cel tentat trebuie să aleagă între faliment și geniu. E exclus să lăsăm "genii" care să se plimbe în Mercedes-uri și să locuiască în vile elegante. Acestea sunt pentru burghezi, un concept cum nu se poate mai incompatibil cu cel de geniu. Ori genialitate, ori casă - asta cred că trebuie să fie deviza serviciului de tarife. Să vedem cui îi dă mâna să-și cumpere, în acest fel, "valoarea". E adevărat că prostia se plătește, dar de ce ar fi mai ieftină în cazul literaturii?

Cum zic, însă, nu m-ar mira s-o fi și făcut deja, fără să știu. Adevărul e că există o "fantasmă" Cistelean care face și drege prin viața literară, asta în vreme ce eu dorm bine merci (efectiv, nu figurat; ca toți hepaticii, trag la somn peste normal). Uneori, deși fac doar lucruri reprobabile, mă pot admira de la distanță, ca pe un străin. Norocul meu e că mai trece din când în când prin Târgu Mureș Călin Vlasie și astfel, la a doua mână, se-nțelege, mă mai pun și eu la punct cu propriile matrapazlăcuri și realizări. Ultima (de care am aflat, între timp s-o fi învechit) privește năruirea nu știu căror planuri de colaborare între Uniune și Editura lui Vlasie. De prisos să spun că nu știu nici azi despre ce e (ori era) vorba. Nici nu mă interesează, de altfel. Mi-e destul c-am făcut-o. Chiar dacă eu sunt ultimul care află, până la urmă tot află ce-am făcut. Cam așa cred că e și cu recenziile la tarif.

S.O.: Cum te simți în acest superb septembrie? Cărtărescu avea Dureri de toamnă, dar tu? Cunoscându-ți sarcasmul, anticipez un răspuns de genul "da, am, lombosciatica se acutizează". Veștejesc acest răspuns, poți să-mi vorbești, însă, despre... livezi. Când se aprind focurile de frunze ale toamnei...

A.I.C.: Românul cu simțire literară are tot felul de simptome de toamnă. De la Bacovia încoace, ele sunt de rigoare. Dar cu lombosciatica și ulcerul nu-i o glumă. Astea chiar rezonează cu toamna.

M-ai adus, cu aluzia la "livezi", unde mi-ar plăcea. Dar argumentul "livadă" - pe care am făcut imprudența să-l dezvolt într-un alt interviu - e unul cu început, dar fără sfârșit. Prefer ca în locul unei plimbări prin cuvântul "livadă" să chiar plec spre livadă. Nu există literatură mai bună decât o livadă. A mea, deși mică, face cât un poem de Ion Mureșan.

A consemnat
Silvia Ōbreja

Se pare că zona Severinului este un loc binecuvântat de Dumnezeu, pentru că aici își are sălașul o spiritualitate înclinată mai mult spre visare, spre contemplație. Aici este creuzetul în care se ate naște acea proză bântuită de parabolă și mituri adânc încrustate în mincea nenilor. Despre Ileana Roman știm că este etă, dar iată că publică acum „un roman de cut Dunărea“, „un roman de sertar“, cum ne ertizează în nota asupra ediției. Îmi permit rezum condițiile în care a apărut romanul **minariu**, pentru că ele caracterizează o ocă și un comportament editorial aflat sub mi. Primul volum al acestui roman, Ileana man l-a scris în 1984 și i l-a trimis lui D.R. pescu. Președintele, de atunci, al Uniunii iitorilor l-a predat, cum era și firesc, Edi ii Cartea Românească. În planul editorial a rat abia în 1988. Dar, stupoare, el urma să amânat. Chiar și în anul 1989, când oarei îi apare volumul de versuri **Râul ntru Heraclit**, romanul tot nepublicat a nas pe motiv că nu puteau apărea într-un an uă volume semnate de același autor. Ileana man știa că acest prim volum al romanului . incomod pentru cenzură și totuși Maria aciov (redactor de carte) a încurajat-o să ie și al doilea volum, pe care l-a terminat în iembrie '89. După evenimentele din de mbrie '89, Ileana Roman se aștepta ca ro nul mult amânat să-i fie publicat. În 1990, tura acceptă să-i publice primul volum. ar eu deja renunțasem. Apoi, dintr-un motiv ne de înțeles, am renunțat să public roma l și pe parcursul anilor următori, care ve au cu alte așteptări, cartea românească inte ând tot mai puțin, librăriile urmând să se

Ne privește Statuia Libertății care are cearcăne

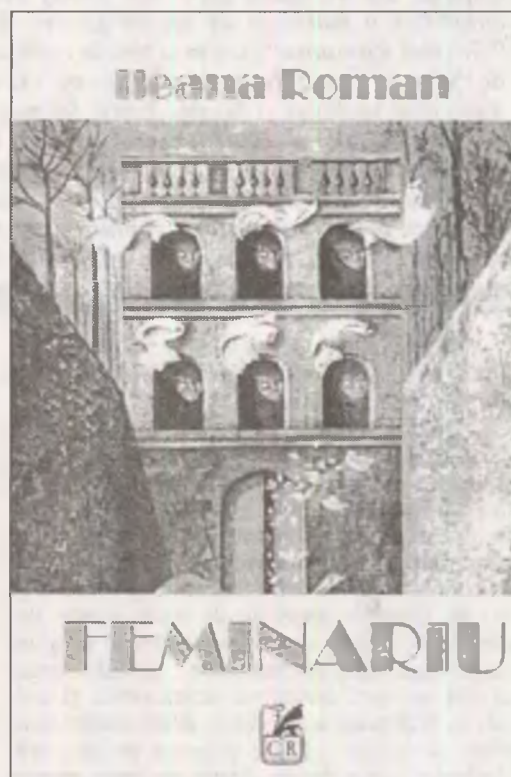
mariana criș

îndemâna unui realism convingător este foarte bine dozat. Statuia Libertății sau Laurentia Dragoș, personajul secundar din primul volum, devenit principal în al doilea, este un contrapunct al Lavinei. „Statuia Libertății (adică Laurentia Dragoș), această femeie cu oase mari și trup pietros de zici că se mișcă o coloană arhitectonică din fațada Teatrului, și-a impus porecla în renume poate și prin aceea că descinde din sângele lui Tudor Vladimirescu“. Pe când „Lavina e un personaj teribil“. Este „străina din oraș“, cu toate că ea a copilărit în oraș. Jocul dintre aceste două personaje, pentru că tot ce se întâmplă în carte are și un caracter teatral, este mai degrabă sugerat. Ai senzația că în fața ta se află o pânză albă, iar pe ea, focalizată o lumină, și cele două personaje dialogând cu celelalte. Teama caracterizează discursul personajelor. Ele nu vor să-și lase la vedere sentimentele. Există o dramă a inadaptabilității acestor personaje, care nu înțeleg prea bine ce se întâmplă în jurul lor. „Nu mă tem decât de ceea ce știu - spune personajul secundar“ - spune personajul principal. Aceste două replici sunt puse ca motto al cărții. Cred că sub umbrela acestei frici unul față de celălalt stă întreaga carte.

Emoționant este episodul când Lavina asistă la ultimele zile și apoi la moartea lui Ștefan Odoleja. „Locuia foarte singur, fiul său era student, casa de la țară îi luase foc, iar aceasta, neterminată, era năpădită de bălării ca într-un **Veac de singurătate**. Vara, Odo era un om fericit, stătea sub nukul acela mare, mai mare decât casa, stătea pe pătură înconjurat de coli scrise și nescrise, astfel a scris cartea care a apărut mai târziu la Craiova. Primăvara era fericit paznic de cireșe. Veniți, zicea, că s-au copt cireșele și căpșunele și, la fel ca-n alte dăți, se scuza că nu ne poate primi în casă, că are dezordine, zicea (...) Am înțeles de la acest om câteva lucruri esențiale. Mai întâi despre cum trebuie făcut un lucru bine făcut. (...) Rareori era mulțumit de noi, dar și noi rareori observam că nu e mulțumit, avea un fel modest, derutant, avea un fel de a respecta lumea și de a-și cere mereu scuza, că nu te prindeai decât târziu, că de fapt rareori se bucura de noi sau de el, pentru că noi nu știam ce este un lucru bine făcut, iar el nu avea timp să-l facă. Așa l-am cunoscut eu pe Odo - peste legenda ce i se crease - desigur un paradox în tenișii unui sfârșit de veac, el care cumpăra topuri întregi de coli pe care a scris rânduri rare și aplecate la dreapta, el care nu credea în grafologi, care nu credea nici în doctori, nici în aparatele lor (e știut cum a fugit pur și simplu din spitalul bucureștean, bolnav de ciroză), el care nu credea poate nici în Iehova...“

Feminariu este o carte în care se vorbește mult despre scriitură, despre cum să-ți conduci textul în meandrele unui real, de care și ție, ca autor, îți este silă. În toată această mixtură textualistă nu lipsesc - era de așteptat! - citatele culturale, dar nici arta povestirii. Aceasta se interferează cu o mare forță, accentuând starea de lehamite față de o realitate bântuită de deznădejde și de matrapazlăcuri. „De luni începe culesul angro, mâncați cât

puteți, zice paznicul civilizației, de luat cu voi să nu luați, că vă vede cineva, nici n-aveți, după câte văd, în ce lua, nu sunteți cu sacoșe, nici cu mașina, încheie paznicul făcând cu ochiul și retrăgându-se pentru a vorbi singur; alții cară cu mașina, civilizația a făcut mașini cât mai multe, să ai cu ce căra, cu ce fura, mulți cară de pe moșia statului și se cred boieri, habar n-au că boierii cărau de pe moșia lor, parveniții n-au memorie, n-au trecut, sau dacă au le e rușine de trecut, niște milogi, însă din cei care nu se mai satură. Strâng cât mai

mult pe furiș, își ridică vilele pe roșu, nu le termină în prezent, să nu bată la ochi, în timp ce tot aleargă, se zbat, se vaită că nu se distrează, că odraslele nu-i ascultă, nu învață carte, că trece timpul, că mai bine de s-ar duce să se plimbe în nu știu ce țară, dar nu fac asta, doar zic asta, în timp ce pun faianță prin băi, prin bucătării, în timp ce pun țurțuri pe tavane și persane pe jos, să nu se lase mai prejos de directorul X“. Acest lung pasaj ne relevă o radiografie exactă a societății românești, care, din păcate, nici astăzi nu s-a schimbat ca mentalitate.

Roman paradoxal, unde realul se întâlnește cu parabola, cu oniricul, cu textualismul, **Feminariu** nu avea cum să apară înainte de ultimul deceniu al secolului trecut. Citit astăzi, acest roman „de sertar“ este de o gravitate înspăimântătoare, mai ales că ne dăm seama că aproape nimic nu s-a schimbat în mentalul nostru. Cu o artă pendulând între lirism și luciditatea descrierilor, Ileana Roman reușește să radiografieze lumea românească, peste care privește Statuia Libertății care are cearcăne.

stop cadru

ple cu carte străină, cum era și firesc“ - ie Ileana Roman în nota asupra ediției.

După această îndelungă așteptare, în rșit, în acest an, **Feminariu** apare cu cele uă volume: **Greață la mal** și **Statuia ertății are cearcăne**. De ce acest roman, altminteri bine scris, a fost atât de mult ânât? În acele vremuri când trebuia să înți realizările partidului sau să înfierezi mentele ostile lui, Ileana Roman și-a ermis“ să scrie un roman din care se degajă ața și sila în fața unui real cenușiu, comomis de o ideologie ce nu avea nimic în com cu simțămintele oamenilor, cu dorințele . Chiar personajul central al cărții, care iește într-un oraș la malurile Dunării (robeta Turnu-Severin), Lavina, nu este, așa n se așteptau cenzorii, „pe linie“. Ea vine n stirpea unei vechi familii boierești, sosită undeva din Moldova la malul Dunării - nilia Nedelea - și este obligată să trăiască o vremi. Însă ce vremuri! Orealitate ce-șie, unde erai obligat să trăiești în aparta- nte sordide de bloc, friguroase și întune- e, unde trebuia să te supui intrigilor mă- nte, neputinței de a te adapta. Lavina, nă- să Lavinia, este obligată să alunece în vis ntru a se apăra. Există în carte o luptă per- nentă, surdă, o nevoie stringentă a acestui sonaj de a se autoapăra. Poate din acest otiv și stilul Ileanei Roman pendulează între scrierea de un realism înfricoșător și dis- ața pe care și-o ia față de personaje. Ai sen- ia, încă de la începutul romanului, că au- rea încearcă un soi de *nouveau roman*, dar sat pe o parabolă bine strânsă la încheieturi. lansul între vis și o realitate nelăsată la

giusep capaul:

“Prin prezența noastră ne manifestăm simpatia și sprijinul față de poporul român”

Cunoscutul jurnalist și om de cultură elvețian de etnie română, Giusep Capaul, ne vizitează țara din 1990, după ce românii din regiunea Cadi au constituit o fundație de ajutor pentru România. Fiind atunci redactorul-șef al “Gazetei Romanșe”, iar mai târziu realizatorul și conducătorul Agenției Romanșe de Știri a fost “predestinat”, spune el, să se ocupe în comitetul de acțiune de domeniul reclamă și sensibilizare. În mod special l-a fascinat înrudirea lingvistică dintre români și retoromani, motivul creării unei asociații culturale Elveția română-România. Alături de Simon Camartin, a fost inițiatorul și sufletul acestei asociații, activând pentru ea atât în Elveția, cât și în România. Giusep Capaul este un mare prieten al culturii românești și este o onoare pentru noi că ne-a acordat un interviu în timpul recente sale vizite în țara noastră.

Magdalena Popescu Marin: Nu e prima dată când jurnalistul Giusep Capaul vine la noi. Cu ce intenții de data asta?

Giusep Capaul: Pentru mine orice călătorie în România reprezintă un eveniment și asta se întâmplă de 12 ani. Acțiunea noastră în favoarea României s-a diversificat între timp: am trecut de la sprijinul material la cel economic, de la implicarea socială la cea culturală, oscilând între literatură și muzică. Și azi ne ocupăm sporadic de toate aceste domenii, iar pentru a realiza scopurile propuse contactăm diferite persoane, familii, organizații sociale, caritative, ecleziastice și culturale. Prin prezența noastră, demonstrăm simpatie și sprijin față de poporul român, arătându-i că nu e singur. Avem un mare respect pentru acest popor, știind că a trăit timpuri grele. Acum se pot observa anumite progrese - de care ne bucurăm și pe care le salutăm din toată inima.

M.P.M.: Ce v-a însuflețit să creați punți între două popoare surori?

G.C.: Am dorit să continuăm o tradiție. Încă din secolul al XIX-lea, poetul nostru romantic, Alfons Tuor (1871-1904), a stabilit primele contacte dintre România și Retoromania. Între altele, a tradus în 1897 *Cântul ginte latine* de Vasile Alecsandri. În secolul următor, prof. Augustin Maissen (1921-1992) a continuat activitatea începută mai ales sub aspect lingvistic, subliniind originea noastră latină comună. Pentru noi a fost un motiv hotărâtor de apropiere și de susținere a fratelui nostru mai mare, poporul român.

M.P.M.: Sunteți fiu de țaran. Povestiți-ne câte ceva despre copilărie și adolescență.

G.C.: Sunt mândru de originea mea țărănească. Am fost cel mai mare într-o familie cu zece copii (pe atunci familiile numeroase erau încă majoritare). În Val Lumnezia, la Lumbrin, am avut o copilărie și o adolescență fericite. Părinții și frații mei m-au ajutat să

urmez liceul și facultatea, încheind cu un doctorat în lingvistică și istorie. La început am fost profesor. Din 1962 am intrat în jurnalistică, unde am funcționat ca redactor la ziare, reviste, anuare și la agenții de știri. Asta a durat până în luna aprilie a acestui an când m-am pensionat, continuând să lucrez drept colaborator independent.

M.P.M.: Cariera dumneavoastră a stat mereu sub semnul etniei române, cum se explică atașamentul dumneavoastră atât de profund pentru pământul natal?

G.C.: E drept că mă simt foarte legat de țărani, ca și de țara română, de cultura și tradițiile ei - de fapt de rădăcinile mele. Asta explică impulsul meu inițial în activitatea profesională. Fac tot ce pot pentru a menține identitatea română și prin asta o Elveție cva-drilingvă. Etnia română e foarte periclitată, suntem puțini, înconjurați și inundați de influența puternică a altor limbi străine pe toate fronturile. Asta ne distruge substanța. De fapt, am putea trăi numai în felul nostru, dar e greu să-i convingem pe toți. Mi-am văzut chemarea ca ziarist în țelul de a da trecutului nostru un viitor pe măsură.

M.P.M.: Sunteți și dumneavoastră bilingv, ca toți românii, ați fi putut fi un ziarist care scrie numai în germană...

G.C.: E-adevărat că suntem bilingvi. Și așa trebuie să fim, fiindcă avem o limbă a sufletului (româna) și una a pâinii (germana). Chiar dacă am fost câțiva ani redactor de limbă germană la “Bündner Tagblatt” - mă descurc mult mai bine și sunt mai sigur ca redactor român.

Noi toți știm să scriem și în germană, dar ne mișcăm mai ușor și suntem mai credibili în limba noastră maternă.

M.P.M.: După o carieră jurnalistică reușită, care n-a fost deloc ușoară, cum priviți acum problemele din domeniul publicistic?

G.C.: Da, nu-i ușor să fii ziarist român, cu toată frumusețea profesiunii. Noi, românii, fiind puțini ne cunoaștem mult prea bine unul pe altul. Asta nu-i totdeauna un avantaj. Presa română cu cinci jurnale a fost multă vreme idiomatică și regională. Realizarea unui jurnal cotidian român, numit “La Quotidiana”, pe care l-am susținut cu toată puterea mea în calitate de șef de proiect, a reușit acum cinci ani. Dar el mai are de înfruntat încă multe prejudecăți regionale și mai trebuie încă să întru-nească o acceptare necesară. Pare să fie un proces îndelungat și dur, nu în ultimul rând pentru că acest bilingvism e în floare. Un român poate citi la fel de bine o gazetă germană ca și pe cea română. Populația de limbă germană formează majoritatea (atât în cantonul nostru, cât și în Elveția), noi suntem minoritari. Într-un viitor îndepărtat, cel mic e jertfit din cauza bilingvismului. Faptul că mulți români manifestă o lipsă de identificare cu presa în limba lor e o sfidare enormă pentru jurnalismul român. Acesta are de luptat continuu pentru a sensibiliza cititorul prin cultivarea cuvântului scris în limba sa maternă atât de amenințată.

M.P.M.: Populația română e în regres numeric. Cum vă explicați asta? Există vre-o soluție?

G.C.: E clar că numărul românilor descrește. Ei nu mai formează nici 1% din populația Elveției care depășește acum șapte milioane de locuitori. Dintre aceștia, vreo 30000 stăpânesc româna perfect, vreo 60000 o vorbesc și vreo 100000 o înțeleg. Cifrele rămân mai mult sau mai puțin constante, în vreme ce la celelalte grupuri lingvistice - elvețice sau nu - ele cresc evident. Regresul populației române durează de secole. Din diferite motive. Depopularea regiunilor alpine - unde trăiesc românii - pretinde un tribut permanent. Mai există câteva regiuni puternice (Surselva, Engadina de Jos, Surmeir), dar în spațiile de la frontiera lingvistică, româna e foarte amenințată. Se încearcă o stopare a acestui proces prin promovarea mai fermă a idiomului român în școală și, mai recent, prin impunerea limbii literare unificate (rumantsch grischun), alături de cele cinci idiomiuri. Dar lucrul cel mai rău este indiferența lingvistică crescândă a multor români. Asta e contrabalansată de eforturile pozitive ale unor instituții și organizații pentru cultivarea și menținerea românei. Cred din tot sufletul că populația română va trăi, dacă vrea să trăiască, și că Elveția va rămâne o țară cu patru limbi naționale (germană, franceză, italiană și română).

M.P.M.: Cu ce vă ocupați în prezent?

Francisca Ricincki-Marienfeld

(Germania)

Film mut

o mamă vrea să se arunce în fața
trenului
cupola bisericii se prăbușește -
la mormântul unui aviator
fanfara militară

eu însămi culeg cireșe
în acest film mut
și arunc sămburii
pe umerii unei statui

poate cândva voi avea curajul
să-mi recompun copilăria
din aceste imagini răzlețe
babilonice de ciori și ciulini

Anunț

am căutat scaunul cu
trei picioare
sub nuc și nu l-am găsit -
recompensă pentru cine-l aduce

deși nu era un scaun de rege
și nici pentru spovedanie

pe el a stat un clovn
bătrân

de când i-am sigilat cerului
gura cu buzele mele
și am inventat alte sunete
pentru ființe și lucruri

mi-e limba bolnavă

bolnave și fruntea
și stâlpii cu berzele
și lumina

albinele aduc miere neagră
în casă
și străzile se răsucesc
precum pisicile de durere

în fiecare fereastră
atârnă cuvintele
ca niște blăni de vulpi roșii

desenez pe geamul înghețat
săniuri uriașe și gladiatori salvați
din mozaic sau din groapa cu lei

și ca o trecătoare care-a iubit
alerg prin zăpezi la Ovidiu
să-i alung ciorile de pe nasul
de bronz

în fiecare iarnă repet
acest ritual în gând
deși aud cum
străzile mele se-nfundă pe rând
și se mută în mare

Printre inițiatorii și protagoniștii colaborării dintre Reprezentanța Neamț a U.S.R. și Uniunea Scriitorilor din Renania Palatină, începută cu mai bine de un an în urmă, se numără și poeta Francisca Ricincki-Marienfeld. De origine română (s-a născut la Tupilați - Neamț), ea a absolvit Universitatea București și, ulterior - după ce a emigrat în Germania, în 1979 - Institutul Catolic din Wurzburg. Poeta a debutat editorial în România (Călătorie prin copilărie, 1977) și tot aici a produs câteva scenarii de film și piese de teatru pentru copii. Apoi și-a continuat activitatea literară în limba țării de adopție, publicând mai multe cărți de poezie, proză scurtă și eseuri, în paralel desfășurând și o intensă muncă de ziarist, cronicar dramatic și artist fotograf. Din 1980 este membră a Uniunii Scriitorilor din Germania, coeditor al revistei "Dichtungsring" din Bonn, redactor asociat la revista "Antiteze" din Piatra Neamț și colaboratoare a revistei on-line "Philotast" din Köln. În ultimii ani, Francisca Ricincki-Marienfeld e o prezență frecventă în presa literară românească.

*Prezentare și traduceri de
Emil Nicolae*

viața mea fără povești:
aștri urâți dați jos de pe tron
și târâți prin praful lacteu
gâtul vântului zăvorât ca o-nchisoare

ca și cum n-ar fi fost nici o clipă
altundeva
paște visul pășunea nimănu
peștii se întorc pe rând
în fluviile de humă

iar eu - undeva în peisaj
îmi fac cruce
numai că dumnezeu se strecoară
ca un piton
afară din mine

de-aș putea să mă bucur
precum fluturii
fără să pun întrebări
și fără să mă supăr
pe cerurile puțin surde

nu trebuie totdeauna să știi
cine-mi țese în trup
pânzele de mătase
cine face din mine un port
pentru cei
care știu să aștepte

și cine taie din noapte
patul de nuntă smintită
și atât de târzie

de-aș putea să adorm
cu capul la rădăcinile lui
și cu tălpile într-un alt cer
precum îngerii

G.C.: Sunt foarte activ în calitate de corespondent al Agenției de Știri Române și al ziarului "La Quotidiana". Am susținut apariția în limba română a cărții **Cara Laura (Dulcea mea Laura)** de Silvio Camenisch. Am terminat de redactat o cronică cu prilejul împlinirii a 100 de ani de către corul bărbătesc din satul meu natal. Primesc mereu propuneri ca să scriu articole și publicații de tot felul. Am destul de lucru. Dar nu-mi lipsește nici activitatea în familie. Am trei fete, două măritate, și patru nepoți. Frumos rol, nu-i așa? Apoi am strâns legături cu diverse cercuri academice, am prieteni mulți, sunt în contact permanent cu mănăstirea benedictină din Muster, simbol al regiunii Cadi (casa lui Dumnezeu).

M.P.M.: Cum vedeți viitorul acestei înfrățiri culturale dintre români și retoro-

G.C.: Acest schimb cultural a fost urmarea acțiunii noastre de sprijin, care s-a diversificat. Dumneavoastră, Magdalena Popescu-Marin, ați contribuit esențial în acest domeniu, fapt pentru care conducerea cantonului Grisons v-a acordat pe merit un premiu de recunoștință. Ați constatat în numeroasele pere traduse paralele de mentalitate între omănișii din Alpi și românii din Carpați. Ambele părți implicate în schimbul cultural au de dat și de primit, ca într-o mare familie, în care membrii ei trăiesc la distanțe mari unul de altul în această Europă frământată.

M.P.M.: Când vă întoarceți în țara noastră?

G.C.: În voiajul de anul acesta, care a durat 10 zile, am fost la București, Iași, Vatra Dornei și Chișinău. Am avut un program vast, am discutat cu multă lume și ne-am bucurat să întâlnim în România un tânăr român, Armin Casanova, student la Politehnica din Biel, care face practică în diverse întreprinderi românești și care e fascinat de-a dreptul de țara dumneavoastră. El reprezintă o speranță de continuare a demersului nostru. Eu și Simon Camartin (căsătorit cu o violoncelistă românească) am fost încântați de cele văzute și auzite. Mai mult decât sigur ne vom întoarce la prietenii noștri români, care ne sunt așa de apropiați și care ne răsplătesc generos cu o ospitalitate exemplară și cu admirabila lor cordialitate.

M.P.-M.: Engraziel fetg!

A consemnat
**Magdalena
Popescu-Marin**

**Distinsă și afabilă, Magda Cârnelci
a avut tot timpul companii
la Festivalul de la Mangalia**

literatura lumii

ion crețu

venit toamna și, cum ar spune poetul, și odată cu ea se deschide anotimpul premiilor literare. Booker-ul, marele premiu literar britanic, este la o aruncătură de băț, "les jeux sont faits", respectiv s-a închis lista concurenților, acum este rândul booker-ilor să ia pulsul cotelor candidaților și al pariurilor. În Statele Unite întrunirile poezilor - cu publicul iubitor de poezie - fac stadioane pline, la concurență cu competițiile sportive, în Anglia, literatura (ca instituție), în unul dintre momentele ei de vârf - decernarea celui mai prestigios premiu literar de pe insulă - "coboară" scriitorii în stradă și-i pune la dispoziția publicului larg, iată doar două dintre realitățile greu de conceput pentru mentalitățile românești. La început pariezi pe un scriitor - pentru a câștiga un ban - ulterior poți să-l și citești pe cel pe care ai pariat, dacă nu pentru alt motiv măcar ca să vezi pe ce-ai mizat sau eventual să recomanzi cunoscuților spre lectură scriitorul care te-a ajutat să-ți rotunjești veniturile sau pur și simplu să te distrezi. Ideea că publicul trebuie, repet, trebuie să vină spre literatură, nu este doar desuetă, ci profund anacronică și teribil de păguboasă pentru "producția" literară. Publicul, hărțuit de grijile cotidiene, de canalele media, tot mai agresive, de cinematograful, de sport etc. găsește, astăzi, tot mai puțin timp pentru lectură. Să nu spunem nici că literatura trebuie, neapărat, să vină spre public - pentru a menaja anumite sensibilități, dacă nu din alte rațiuni. Să spunem, de aceea, că este de dorit ca cei preocupați, ca profesioniști, de soarta literaturii - ei nu trebuie deloc să fie scriitori (și aici este necesară o anumită diviziune a muncii) - pot să determine o schimbare de atitudine din ambele direcții. Respectiv să influențeze pozitiv atât publicul, cât și scriitorul. Am menționat, mai sus, soluția britanică. Se poate descifra și modul în care americanii, ei, da, americanii, reușesc să facă stadioane pline în jurul unei serii de poezie. În ceea ce mă privește, "Zile și nopți de literatură" nu se deosebesc prea mult de ceea ce se "organiza" înainte de 1989: aceeași idee elitistă despre creatorul de literatură, aceeași selecție a participanților - doar pe alte criterii, fie ele și cele bune, de data asta - aceeași discreție a înconjurat desfășurarea evenimentului. Premiul, substanțial, a luat drumul străinătății, scriitorul român s-a întors acasă, la preocuparea pentru plata întreținerii și a curentului electric (poate doar mai mahmur). Sponsorului nu i s-a oferit nici o satisfacție pentru a-l câștiga în calitate de partener la viitoare ediții. Sunt aproape sigur că a doua oară nu se va mai păcăli. Cu banii cheltuiți, cheltuiți și nu investiți, el și-ar fi asigurat publicitatea vreme de o săptămână, la un post de televiziune, ceea ce s-ar fi tradus cu oareceva câștig financiar. Dacă este să calculăm beneficiile aduse literaturii române și literaturii române de acest eveniment, mă tem că rezultatele sunt și ele nesemnificative. Fără o strategie modernă, atractivă, a gestionării fenomenului cultural, orientată spre publicul larg, lucrurile nu vor înainta într-o direcție

Premii și festivaluri literare

încurajatoare. Din nefericire, absența unor cursuri universitare de *creative writing*, care să imprime un nou tip de abordare a literaturii (mai puțin romantică) creatorilor, vechile mentalități literare (de tip elitist) riscă să se perpetueze pe cale naturală încă mult timp de acum înainte. Să revenim însă la cotele candidaților la Booker, din anul acesta. Primul pe listă, cu 5-1 șanse de a câștiga marele premiu, este romanul **Who's Sorry Now?** 326 pagini, de Howard Jacobson. Apariția sa, comentează specialiștii, pe lista candidaților reflectă o anumită schimbare de percepție, favorabilă comediei. Ultimul Booker decernat unei "comedii negre" a fost pentru **Last Orders** de Graham Swift, în 1996. **Who's Sorry Now?** Spun comentatorii, este un roman mai melancolic decât capodopera sa comică, **The Mighty Walzer** - câștigătorul Premiului Wodehouse 2000. Personajul principal este un evreu de vârstă mijlocie, cu înclinații misogine, îndrăgostit de cinci femei și căsătorit cu o alta, al cărui prieten credincios în mariaj propune un schimb de soții. Așadar o comedie cu tentă sexuală. Cu o cotă de 6-1, urmează **Any Human Heart** de William Boyd, 512 pagini. Autorul, familiarizat cu premiile literare, primul lui roman, **A Good Man in Africa** (1982), a câștigat Premiul Somerset Maugham etc. Acest al optulea roman este o ficțiune autobiografică. Personajul principal, Logan Mountstuart, scriitor a cărui viață se întinde pe durata unui

meditații contemporane

secol, a fost martorul atât importante evenimente. Cu aceeași cotă de 6-1 figurează **The Autograph Man** de Zadie Smith, 432 de pagini. Este un autor despre care se spune că a avut debutul cel mai discutat în presă. În anul 2000, romanul lui, **White Teeth**, a trecut milimetric pe lângă Booker. Este povestea lui Alex-Li Tandem, un chinez evreu, negustor de autografe rare. O explorare a obsesiei culturale cu celebritatea și capcanele ei. Cu o cotă de 8-1 figurează **Peacetime** de Robert Eric, 357 pagini. Este al douăsprezecelea roman al acestuia. El își trage seva din evenimentele celui de-al doilea Război Mondial. Cu o cotă de 12-1 se înscrie **Shroud** de John Banville. Autorul a câștigat numeroase și prestigioase premii, "James Tait Black", "The Guardian Fiction Prize" etc. Este vorba despre un profesor universitar care duce cu sine o tragedie secretă - descoperită de o tânără. Tot cu 12-1 concurează **If Nobody Speaks** - **Remarkable Things**, de John McGregor, autor de 26 de ani. Este singurul roman de debut pe listă. Povestește o zi din viața unei străzi dintr-un oraș din nord. Șansele cele mai mici, potrivit cotelor, le are **Critical Injuries**, de Joan Barfoot: 25-1 ! Acest al nouălea roman al autoarei dă viață aventurii unei femei de vârstă medie și a unui adolescent ale căror drumuri se intersectează datorită unei spargerii. De reținut că nu se poartă "scurt", cel puțin nu în Anglia, și nu la Booker, majoritatea, dacă nu toate romanele de pe listă depășind în lungime 400 de pagini.

poezii în capodopere

alese și traduse de grete tartler

Ernst Jandl

bibliotecă

litere multe
care nu-și pot ieși din cuvinte
multe cuvinte
care nu pot să-și iasă din fraze
multele fraze
care nu pot să-și iasă din texte
multele texte
care nu pot să-și iasă din cărți
multele cărți
cu pulbere multă pe ele

buna femeie de serviciu
cu cârpa de praf

Pierre Bourdieu este un filosof care a părăsit critica filosofiei (pentru a o putea privi din afară, a o "obiectivă"), alegând să devină sociolog, dar și de data aceasta tot pe o cale indirectă, atipică: aceea a etnologiei. S-a instituționalizat și s-a înstăpânit, dominator și chiar totalitar (spun unii), asupra câmpului sociologic, adjuccându-și-l și ajungând chiar să-l "reboteze" cu numele său, "atacând" de fiecare dată *în contra curentului*, mereu din afară, intempestiv, ocolind "căile regale" gata trasate, instituite, și intersectându-le frontal, "frontalizând" disputa științifică.

Marea întrebare, obsesivă, pe care el a adresat-o, neobosit, societăților noastre, modului nostru social de a fi, pare a fi fost: dacă există dominație, dacă societatea e structurată în jurul antagonismului fundamental dominații/dominați, dacă, deci, dominația, și numai ea, ne ține, social, împreună, de ce, pentru Dumnezeu, dominații nu se revoltă? De ce acceptă, parcă de bună voie, fericiți chiar, dominații să-și păstreze condiția mizerabilă, de ce contribuie ei înșiși la reproducerea și la consolidarea unei societăți nedrepte, condamându-se singuri (aproape "în absența stăpânilor", căci dominația, demonstrează implicit Bourdieu, s-a automatizat, nu mai presupune neapărat acțiune și inițiativă individuală) la suferință și aservire? Ce anume îi blochează în perpetuarea acestei *complicități* care a devenit totuna cu *socialul*?

Habitusul, răspunde P. Bourdieu, altfel spus, explică un exeget, "sistemul dispozițiilor durabile dobândite de individ în timpul procesului de socializare care generează și organizează practicile și reprezentările indivizilor și ale grupurilor" (Patrice Bonnewitz, *Pierre Bourdieu. Vie. Oeuvres. Concepts*, Paris, Ellipses, 2002, p. 94). Or, pentru Bourdieu *habitusul* este *inconștient* și, chiar mai mult decât atât, *corporal*, înrădăcinat și codificat matricial în atitudinile și posturile noastre corporale, infracomportamentale (*hexis*). Dominația este, astfel, esențialmente *invizibilă* (deși neascunsă). Principala caracteristică a *habitusului* social este ceea ce Bourdieu numește (alt concept-cheie elaborat de marele și multcontestatul sociolog) *hysteresis* (de la grecescul *husterein*, "a fi în întârziere"), adică *decalajul* (care apare, explică același exeget, "atunci când, de exemplu, structurile sociale se schimbă și nu mai sunt conforme cu cele care au fost interiorizate în timpul formării *habitusului*", *ibid.*, p. 94). Suntem permanent în întârziere față de noi înșine, profund inactuali, depășiți, deci inactivi, pasivi, inerți și inerțiali, *non-subiecți* sociali, simpli "agenți" de reproducere - *obiecte* în cadrul esențialei *asimetriei* specifice dominației ca relație socială destructurant-structurantă. Ceea ce și propune, atunci, sociologia bourdieusiană, devenită, de la mijlocul anilor '90 și până la moartea autorului (survenită la 23 ianuarie 2002), tot mai acuzat, mai deschis (și mai critic) *militantă*, ultrastângistă, ar fi, prin urmare, o *actualizare de sine*, o "moșire" violentă a agenților sociali, o chemare la prezență, o recuperare - prin trecere la *act* -

În societatea "femeilor"

bogdan ghiu

a întârzierii structurale, a *inactualității* fundamentale, generatoare de inegalități și de dominație, deci de *social*.

Dominația masculină a apărut în 1998 și ilustrează îndeosebi presupusele contradicții interne ale conceptului de *habitus*, expunând discuției operaționalitatea acestui concept. Succes editorial (la fel ca și precedentele *La Misère du monde*, Seuil, 1993, și *Despre televiziune*, Liber, 1997, trad. rom. Meridiane, 1998) imediat contestat și criticat, această lucrare vrea să demonstreze că distincția bărbat/femeie este nu atât un fapt biologic, cât o construcție socială, femeile înseși contribuind, *inconștient-corporal-postural*, la dominația exercitată de bărbați, pe care o vor fi *interiorizat* nici mai mult, nici mai puțin decât adoptând tocmai *cate-*

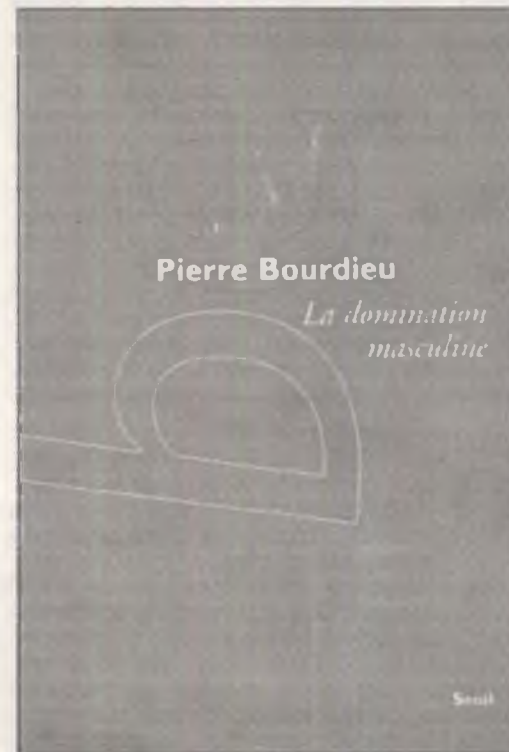
nizării artificiale a socialului practicate de sociologul francez (ca o consecință, indirectă, dar inevitabilă, fie și doar a principiului *reconstrucției* tranșante a socialului) teza unei *diferențe sexuale* indiferente

cartea străină

gorile de gândire ale celor care le domină. Dominația decurge din dominație, esențială fiind tocmai *reproducerea* Aceluiași: tautologie?

Adept al principiului metodologic ferm conform căruia *obiectele* de studiu ale sociologiei trebuie *construite*, elaborate de către sociolog, nu preluate de acesta, ca atare, din empiria socială (unde ele nu sunt deloc "naturale" și spontane, nemijlocite, ci reprezintă tot o *construcție*, interesată, ideologizată: construcție "științifică" *versus* construcție impusă, dominantă), Bourdieu echivalează, în *Dominația masculină*, virilitatea cu o *noblețe*. Or, din această perspectivă, condiția de femeie își pierde specificitatea, *a fi femeie* devenind totuna cu *a fi dominat*, în general. Neutralizarea diferenței sexuale "biologice", ca nepertinentă sociologic (și, deci, pentru lupta politică), face ca indiferent dacă, biologic, suntem bărbați sau femei, dacă suntem (și majoritatea așa și suntem) în poziție de dominați, suntem calificabili, socialmente, ca *femei*... "Feminizării" insidioase dar evidente a stilului postmodern de viață, observate de critici diferit orientați ai societății actuale, îi răspunde, în analizele lui Bourdieu, "mizeria" unei lumi dominate de "femei", adică de dominații sociale. Suntem cu toții, astăzi, mai mult sau mai puțin "femei".

Așa stând, prin urmare (mai mult implicit decât explicit), lucrurile conform analizelor din *Dominația masculină*, feminisatele, de toate nuanțele, au reproșat imediat lucrării întârzierea și neadecvarea: faptul că vine prea târziu, nefăcând decât să preia, să repete analize de mult efectuate, și, pe de altă parte, că în vremea din urmă condiția femeii a înregistrat anumite progrese vizibile în sensul egalității cu bărbatul. Ele au opus - uneori pe un ton vitriolant - *antago-*

la politic, dar tocmai de aceea utilizabilă în luptele politice.

Oricum, cine vrea să știe dacă, socialmente vorbind, și indiferent de sex, este mai curând "femeie" - adică dominat - decât "bărbat" - adică dominant - va putea afla în analizele lui Bourdieu din cartea de față reperele distinctive, mărcile vizibil-inconștiente care ne califică, în viața de zi cu zi, ca *habitus* corporal-postural-comportamental, într-o direcție sau alta.

O întrebare, totuși - aporetică -, persistă: soluția ieșirii din "feminitatea" socială autoîntreținută să fie, oare "virilizarea" societății? Dacă suntem "femei", nu putem deveni, din punct de vedere social, decât "bărbați"? *Tertium non datur*? Iar întrebarea această vizează, pe un plan mai general, însăși *criticabilitatea*, adică fiabilitatea de fond a întregii concepții și metodologii sociologice ale lui P. Bourdieu - altfel spus utilitatea lor și, până acum cel puțin, aparent atât de fertila *instrumentalitate* a conceptelor bourdieusiene. Prețul utilizării lor nu va fi fiind, totuși, tocmai decontextualizarea, adică sacrificarea *militantismului* de fond al sociologiei științifice a lui P. Bourdieu?

Întrebări pentru altădată...

maria iaiu

ABSENȚA UNUI TIGHEL

În mod bizar, după o secetă mare, care a durat mai mult de zece ani, plouă cu spectacole Caragiale. E drept, așa se și cuvine într-un an omagial. Mai știm, însă, că spectacolele cu piesele sale s-au ivit și din dorința teatrelor de a ajunge la o culme a recunoașterii valorice în cadrul Festivalului Național „I.L. Caragiale”, care, chipurile, ar fi urmat să aibă o secțiune separată, dedicată marelui dramaturg. Secțiunea a căzut, festivalul nu se știe, nici la această oră, dacă va mai avea loc, dar teatrele au rămas să joace din plin, Caragiale. Mai bine, mai prost - știți cum e când se pun spectacole la comandă. Nu e cazul celui la care mă voi referi în continuare, montat pentru că s-a crezut a fi oportun repertoriului instituției. La Teatrul „G.A. Petculescu” din Reșița se joacă **O noapte furtunoasă**, în regia lui Mihai Lungeanu și scenografia Florică Zamfira. Cu mare succes de public. Și are de ce. Cu ceva mai puțin succes de critică. Și are de ce. Spectacolul are ritm, are vioiciune (pe alocuri, cam prea multă, unii dintre actori mișcându-se ca niște spiriduși, și nu întotdeauna motivat), are ca dominantă ironia de bună ca-

litate, are imagini de o mare acuratețe, câteva invenții originale. Pe de altă parte, însă, există o anume inconsecvență în conducerea personajului Veta - interpretată cu multă abnegație și talent de Mălina Petre, revenită pe scenă după o absență de câțiva ani -, care personaj, fără să știm de ce, pendulează între melodramatic și grotesc; o anume superficialitate în construcția rolului Ziței (Marica Herman), ce pare a fi pandantul feminin al domnului Goe, o ființă

thalia

răsfățată, fâșându-se de colo-acolo prin scenă. M-a impresionat decorul - semnat Florica Zamfira -, un pat imens cu baldachin, având forma unei cutii muzicale, dar putând fi luat și drept scenă în scenă, locul unde se câștigă toate bătăliile. Este mica împărăție a Vetei, în care suferă, iubește, își dă în cărți, primește vizite de amor; acolo se găsesc lucruri sentimentale - pompoane, lumânări, clopoței chinezești -, intime - (sub pat): lavoarul, cana cu apă, castraveți de pus pe obraz, înainte de culcare, pentru întreținerea tenului... În stânga, la arlechin, un fotoliu comod, cu stofa jupuită de atâta stat: este imperiul lui Jupân Dumitrache (interpretat, cu umor și greutatea pe care i-o dă

experiența, de către George Drăgulescu). În el își așteaptă musafirii, doarme când se discută politică, semnează mandate de arestare pentru unii care nu se prezintă la exerciț. Nimeni, cu excepția Ziței, copil de suflet, nu are voie să se așeze acolo. Este, totuși, violat, acest loc sacru, de Chiriac (Dan Mirea), noaptea, când Jupân Dumitrache este de rond, iar acesta din urmă îi apără trașnic onoarea de familist. (Bun, în rol, dar fără strălucire - Dan Mirea.) Planurile de joc sunt bine definite, relațiile dintre eroi, de asemenea. Un anume mecanicism face ca spectacolul să capete, din când în când, alura unui joc cu soldați de plumb. Spațiul scenic (cutia muzicală) se pretează la asemenea interpretare. Sunt personaje creionate cu finețe și interpretate cu credință: un Spiridon (Eugen Pădureanu) bătut de toți, care se aciuază, ca un câine de pripas, în poalele (generoase) ale Vetei, un Rică Venturiano (Constantin Bery) de mare clasă, inocent și stupid, un Jupân Dumitrache așezat, adesea bonom, cu apariții de mare efect. Mai pot reproșa, totuși, încărcătura de semne, gesturile multe și gratuite, de la începutul reprezentației, ale lui Ipingescu (altminteri corect jucat de Florin Ruicu), ale Ziței (de care am mai pomenit, de altfel). Totul face ca spectacolul să pară croit cu o bună măsură, dar cusut neglijent. Cred că nu s-a repetat suficient pentru ca semnele regizorale să poată fi asimilate de către toți actorii. Fiind mai ales un spectacol de regie, interpreții sunt oarecum absolviți de neîmpliniri. Regizorul pare să-i fi lipsit răbdarea de a curăța pe alocuri, de a mai pune un tighel unde era nevoie. Asta ca să fi fost în totul o producție reușită.

O adevărată surpriză ne-a oferit Cinemateca Română pe 27 octombrie a.c., găzduind premiera unui film... prea puțin așteptat, din simplul motiv că, dintr-o neobișnuită discreție a realizatorilor, se știau prea puține despre acest proiect. Astfel încât șansa mea de a fi prezentă la neașteptata sărbătoare am considerat-o drept un cadou, un semn(al) fericit, că în lumea filmului se mai întâmplă ceva pe o direcție spiritualmente antientropică. Mai ales că, la numai câteva sute de metri avea loc “o paradă a efectelor speciale nemaivăzute până acum”, animată de vipuri ale

arta filmului

televiziunii autohtone, “lansarea inflamabilă” și fără concurență a apocalipticului spărgător de box-office, **Regatul de foc**.

Fără fast de efecte speciale, purtând marca producătoare a Georgiei și oblauirea discretă, dar însuflețită a Patriarhiei Române, filmul “răsăritean” al regizorului Ghiuli Ciohonedidze, **Antim Ivireanul/Antim Iverleli** se lansează ca o încununare “lumească”(?) a zece ani de la canonizarea marelui martir al Bisericii Ortodoxe Române, prăznuită în aceeași zi la Mănăstirea bucureșteană întemeiată de acesta și care îi poartă numele. Prezența la proiecție a Patriarhului României, eveniment rarissim la Cinematecă, a impresionat prin aceeași discreție, Prea Fericirea Sa evitând podiumul vorbitorilor și preferând o atitudine neoficială, angajată însă în duh, ca a unuia dintre părinții de suflet ai filmului - după cum ne-au mărturisit și regizorul, și unul din membrii echipei de filmare. Descinderea reverendei albe în mica “cetate a artei a 7-a” o considerăm, în același timp, un semn proniator spre o dublă deschidere: largirea spectrului vieții ecleziale înspre agora lumii, pe de o parte, dar și creșterea exigenței (și a alfabetizării) spirituale a creațiilor cinematografice, pe de alta. Poate că pilda Sfântului Antim, cărturar creștin de anvergură al unui “iluminism românesc”, ca și înalta ținută morală și culturală a vetrelor

ANTIM IVIREANUL LA CINEMATECA ROMÂNĂ

elena dulgheru

monahale de odinioară, evocate cu multă forță de expresie pe peliculă, vor da și altor cinești din spațiul creștin răsăritean imboldul și curajul necesare pentru a evoca destine și personalități remarcabile (de care nu ducem lipsă!) ale istoriei Bisericii și Cetăților noastre...

“Fiți atenți, că faceți un film despre un mucenic! Filmarea lui va fi o mucenicie!” - i-a avertizat Prea Fericitul, înaintea primului tur de manivelă. Și așa a fost - ne-o confirmă echipa de realizatori. Într-adevăr, a trebuit să treacă zece ani de la inițierea proiectului, pentru ca acesta să ajungă pe ecrane... Este un “drum al pătimirii” comparabil doar cu “mucenicia” filmului **Andrei Rubliov** (incluzând și timpul de “detenție” a peliculei tarkovskiene). Singura deosebire este că acum, în “postcomunism”, pretextele financiare camuflează foarte bine motivele ideologice și politice... Iar Părintele Patriarh nu s-a înșelat...

Ca structură, filmul este o epopee. El urmărește destinul protagonistului său, din copilărie

și până pe “drumul Golgotei”, profilat pe fresca istoriei cu care, pe măsura maturizării și a urcușului pe treptele cărmuirii bisericești, va interfera tot mai mult și mai dramatic, ceea ce îl va conduce la finalul martiric cunoscut. Există personalități care, prin puterea spiritului iubitor de Adevăr, prin credință, voință și jertfă, forțează istoria, întorcând-o “cu fața” spre Dumnezeu. “Întâlnirea” cu Adevărul este usturătoare pentru cei deprinși cu întunericul minciunii, fapt pentru care bravul provocator al sfintei întâlniri va avea de plătit cu viața... Dar efectele ei (în cazul nostru, cu miile de pagini tipărite în românește și cu primul **Liturghier** în limba română din Valahia, datorite nouă de Sfântul Antim) sunt ireversibile și istoria atestă meritul marelui ierarh de a fi introdus definitiv limba română în slujba bisericească. Iată de ce sfântul cărturar nici nu a putut fi iertat de cei pentru care cristalizarea conștiinței de sine a neamului românesc era un păcat și o piedică în dominarea acestuia. Odată cu îndepărtarea de la tron și uciderea de către turci a Sfântului Constantin Brâncoveanu (1716), Ierarhul din Iviria cade în dizgrație și devine victimă a acelorași uneltitori, sfârșind prin același martiriu ca și domnitorul pe care îl slujise, la numai doi ani după moartea acestuia. Dar nu mi-am propus să țin un curs de istorie, ci să urmez firul narativ al filmului, făgașul său principal. Despre calitățile sale artistice, care nu sunt puține și interferă dens cu straturile politic și duhovnicesc, voi vorbi, potrivit spațiului rubricii, în numărul viitor.

Filozofi sau nu, toți visăm la o "piatră filozofală" în care contrariile vor coincide din nou, dar nu ca o sinteză a contrariilor diferențiate, ci ca o contopire sincretică a opușilor. Prin semn, dar mai ales prin simbol, omul a reușit să nege materia, s-o despovăreze de greutate, s-o facă să zboare. Ce altă semnificație ar avea **Măiastra** lui Brâncuși, dacă nu tocmai această putere de a face să zboare piatra?!

La nivelul limbajului contrariile reunite sunt mai puține, dar ele există. Numele și verbul, două clase gramaticale, dacă nu

COINCIDENȚA REGĂSITĂ A CONTRARIILOR

**mariana
ploae-hanganu**

cuvânt: alb și negru, de exemplu, se exprimă prin același cuvânt, *gawn*. Nu rareori conținutul semantic este ambiguu, nedelimitat precis, fiind de fapt subordonat anumitor structuri lingvistice. Negațiile lingvistice, ca și cele logice, evidențiază cel mai bine raportul contrariilor. În limbă, însă, de multe ori ele nu sunt absolute, mecanice, ci dialectice, ceea ce nu presupune distrugerea totală a fazei anterioare, ci preluarea din aceasta a ceea ce este pozitiv.

După cum se vede, simbolul lingvistic nu numai că este mai dens decât cel artistic, dar superior acestuia, deoarece, prin intermediul lui, gândirea se mișcă de la conotație la denotație, pe când, prin simbolul artistic mișcarea este inversă. O pictogramă reprezintă conotația unui cuvânt cu scopul de a-i fi descifrată denotația; o operă de artă, fie ea

pictură, sculptură etc., ilustrează conotația unei denotații deja existente. În timp ce simbolul lingvistic a evoluat spre semn și de aici spre alfabet, dispărând aproape complet legătura cu suportul material care i-a dat naștere, simbolul artistic își accentuează individualitatea și prin aceasta face posibilă creația. Dar toate simbolurile artistice își capătă înțelesuri prin simbolurile lingvistice care, tocmai pentru că sunt mai abstracte, patronează creația, dar o și definesc. Semnele lingvistice sunt cele care, reunite în text și discurs, conceptualizează emoția provocată de actul creator.

conexiunea semnelor

contrare, cu siguranță distincte, încep să fie folosite ca termeni deosebiți abia în lucrările lui Aristotel; la Platon, ele continuă să fie folosite ca termeni dialectici pentru a denumi elementele judecății. Luate izolat, toate unitățile unei limbi sunt aplicate realităților unei limbi; într-un enunț - în care intervine logica - unele devin predicate sau verbe, altele, prin opoziție, subiecte sau nume. O trăsătură caracteristică a limbii arabe este denumirea unor sensuri contrare printr-unul și același

epistolar

Ion Maria. Craiova: „Țin să felicit revista, în mod deosebit, pentru articolele domnilor G. Chifu și Gh. Schwartz privitoare la provincie, de la rubrica «Fonturi în fronturi», articole care, pe mine, «un provincial», m-au bucurat mult prin sinceritatea celor scrise.

Un articol cu totul deosebit, pot zice «de impact», este și cel al domnului Al. Cistelean: «Inamicul critic nr. 1» /.../»

Mulțumim pentru toate acestea ca și pentru celelalte aprecieri la adresa revistei și a noii ei formule.

Din volumul pe care ni l-ați trimis, intitulat **Patmos** și apărut la „Ramuri”, anul acesta, mi-a atras atenția poezia „de-o vreme”: „de-o vreme nu mai scriu/ cu degetul/ cuvinte pe ferestre/ mă deghizez în om/ și merg albastru/ prin oraș/ de-o vreme holograma mea/ nu mai mișcă/ și creierul mi-e doar/ o ancoră lăsată/ din stele”.

Mie **Patmos** îmi aduce aminte de un articol inflammat al lui Dan Stanca, publicat cu câțiva ani în urmă în „Litere, Arte & Idei”, în care vorbea despre ospățul sardapalic încins la o întâlnire a ierarhilor bisericilor ortodoxe care s-a petrecut pe respectiva insulă din Arhipelagul Sporadelor, unde tradiția spune că Sfântul Ioan și-a scris **Apocalipsa**.

Marin Gheorghe, Aiud. „Stimată redacție, alături îți trimit... etc., etc.... Dacă, după lecturarea acestora, conținutul lor te va interesa cumva... etc., etc....”

Stimate corespondent, v-am rămâne profund îndatorat dacă în viitoarele epistole pe care veți găsi de cuviință să ni le scrieți nu ați mai folosi această persoană a doua singular ca în reclamele pe care posturile noastre de televiziune le fac unor produse alimentare sau electronice ori de altă natură. De asemenea, operatorii de telefonie mobilă ne spun: „Sună acum!” La fel, unele publicații zic: „Cutare e ziarul tău”. Nu vă lăsați atras de această formulă introdusă de inși fără știință de carte, care nu înțeleg diferența dintre

engleza pe care ei o copiază ca papagalii, unde pronumele de persoana a doua singular e același cu cel de persoana a doua plural, și română! Folosiți bunul nostru pronume de politețe „dumneavoastră” și de acum înainte și nu veți greși! Chiar dacă, de pildă, ați observat inclusiv pe cărțile de la „Humanitas” o asemenea barbarie. Și când te gândești că numita editură utilizează o emblemă care o calchiază pe aceea a grupului „Hachette”, adică din țara unde și soții și îndrăgostiții își pot spune „vous”, iar nu „toi” și „tu”!... Nu ne putem barbariza cu toții, chiar dacă barbaria vine câteodată pe așa-numiți „vectori culturali”. Personal, cred că dacă românii ar fi dispuși să reinvețe politețea, venitul nostru național ar crește cu câteva procente pe an. Și asta pentru că bunele relații între oameni se răsfrâng și asupra eficienței economice. Ca să dau un exemplu minor, credeți că se simte vreun turist străin „magnetizat” de mutrele acre ale oberilor și picolișelor noastre ori de toanele recepționarilor de hotel?

În privința prozelor pe care ni le-ați trimis, v-aș sugera să aveți o confruntare de măcar vreo doi ani cu nuvelistica română, engleză, franceză, italiană, americană ș.a.m.d. Un bun început l-ar putea constitui celebra antologie **Nobel contra Nobel**, realizată de Laurențiu Ulici, unde veți găsi mostre din belșug. Ori antologia lui Dieter Schlesak, din 1968, de proză austriacă modernă. Sau, și mai bine, citiți-l pe Cehov într-o primă etapă! Și mai vorbim după aceea.

Al dumneavoastră,
Radu Voinescu

Clara Mărgineanu:
„Sunt singură, veniți! De data asta nu vă mai trec pe listă!”

Jenat, Ioan Es. Pop, îi răspunde Anei Andreescu: „Da, și eu mai scriu poezii. Dar nu foarte des!”

Vorbeam zilele trecute cu un prozator. Nu-i dau numele, personaj important, scriitor de primă mână. Ce-mi spunea, printre altele? Că nu poți fi un scriitor bun (poet, prozator, eseist etc.) dacă nu cunoști formele clasice ale literaturii. Indiferent dacă scrii în vers alb sau nu, trebuie să cunoști poezia care s-a scris înainte de tine. Pentru că, altfel, riști să te apuci să inventezi roata în mileniul al III-lea, și chiar să reușești. Iată că domnul Gheorghe Vlădescu, toată viața sa (care nu e chiar foarte scurtă), a muncit de zor la o carte. Că acea carte purta sub poale proiectul de roată, domnul Vlădescu nu a știut. Așa se face că, fără să aibă habar de asta, s-a trezit că, publicându-și capodopera, nu a făcut decât să mai inventeze, a nu știu câta oară (pentru că, din nefericire pentru cei care dau bani pe cărți, dar din fericire pentru noi, domnul Vlădescu nu e singurul), roata.

Domnul Gheorghe Vlădescu lucrează de o viață în echipa tehnică a Societății de Radiodifuziune. Nu e o noutate pentru nimeni faptul că această Societate de Radiodifuziune (tot respectul pentru ea, de altfel) este și o adevărată pepinieră de scriitori. Fie că lucrează în echipa tehnică sau în cea de montaj, fie că este reporter

Unul din mulții inventatori ai roții

sau realizator de emisiuni, culturale sau nu, aici toată lumea scrie. Numai că nu toate roadele sunt și comestibile. (E drept că și Adela Greceanu lucrează tot la Radio, dar, cu siguranță, ea nu ne va onora niciodată rubrica.) Să ne întoarcem la domnul Gheorghe Vlădescu. Opul dumisale, intitulat cuminte *Minunea fără sfârșit* (care „se publică pentru prima dată la Editura Victor Frunză, București, 2001“) nu are nici un haz. Da' chiar nici un haz. Poemele sale sunt atât de proaste și de patetice, că nu poți nici măcar să chicotești (să amintesc câteva nume care au trecut până acum prin această rubrică: Ștefan Dincă, mai tinerii Cătălin Tuță-George, Gabriel Berceanu sau chiar domnul Dan Tudor, ale căror cărțuli erau tare haișoșele). Mai că ți se face rușine deschizând această cărțuție. E un sentiment straniu, ca și cum ai intra în casa bietului domn Vlădescu și, în timp ce acesta, amabil, îți pregătește o cafea, tu, obraznic, ridici un colț al feței de masă și dai peste o scrisoare de amor. Nu ai astâmpăr până nu o citești până la capăt: „Mai are rost să-ți spun că te iubesc! / Nu dragostea-i a noastră-nțelepciune! / Esența

împlinirii va rămâne/ În începutul simplu și firesc. // Furăm copilăriei un altoi, / Dă-lamura iubirii să apară, / Ca-n începutul blând de primăvară / Pe trunchiul vieții noastre, muguri noi. // Ne dezmierdăm în rolul răvășit / În jocul alinării curate // și-i rostul împlinirii-adevărate, / Am întrupa acel Desăvârșit // Ce se înalță mai presus de toate, / Ca o minune fără de sfârșit (Minunea fără de sfârșit. Soției mele). C v-am zis eu?

E drept că domnul Vlădescu este foarte sensibil și că sensibilitatea sa vibrează. Da parcă e prea de tot: focul, fulgerul, marea etc. Iată ce mai scrie domnul Vlădescu tremurând, probabil, de emoție: „De când se știe, vântul / Pe tot cuprinsul mării / Se mișcă zi și noapte / și-i veșnic însetat. / Ia marea dezmierdată / De lunga-i mângâiere, Cedând, înfiorată / Credință i-a jurat (Idila). Recunosc, nu am fost foarte înșerați alegând cărțuția domnului Vlădescu. Promitem solemn că săptămâna viitoare vom veni cu ceva mai amuzant.

Corina Sandu

Concurs de debut

Cu prilejul celei de-a XXXI-a ediții a Salonului Literar Dragosloveni - 25-26 octombrie 2002, și a Anului „Caragiale“, Consiliul Județean Vrancea, Primăria Municipiului Focșani, Centrul Creației Populare Vrancea și Liga Scriitorilor din Vrancea - organizează un concurs de debut pentru următoarele genuri: teatru (max. 60 pagini) și eseu „D'ale lui Caragiale“ (max. 70 pagini).

Concurenții, membri sau nemembri ai uniunilor de creatori, vor trimite manuscrisele, în copie unică, sub un motto, însoțit de un C.V. în plic închis, pe adresa: str. Nicolae Titulescu, nr. 1, Focșani, Vrancea, cod 5300, până la data de 15 octombrie 2002.

Alte detalii la telefon: 0237/226201 sau 0237/221069

Octavian Soviany o susține pe poeta Adela Greceanu nu numai în scris, prin cronici, ci și pe malul mării, la Constanța

citatie surescitatie

„Amintirile Marianeii Zavati Gardner (Pelerini, poemă bilingve, Editura Napoca Star, Cluj, 2002) constituie un tărâm vast, în care se circumscriu spații și vremuri, personaje și întâmplări, drame și trăiri unice. Ele alcătuiesc un teritoriu prin care, cu voia inimii, se poate organiza un veritabil pelerinaj.“

„«Acasă» din Anglia, un prezent atât de efemer, se suprapune unui «acasă» din România, sedimentat în viguroase amintiri. Nu știm dacă versurile și le scrie în română și apoi le traduce în engleză, ori deja poate plânge în limba engleză.“

„Din tot ce evocă poeta, nimic nu mai e. Tensiunea poetică nu-și are temeiurile nici în metafore, nici în eposul evocator, ci mai degrabă în sentimentul provocat de perisabilitate, de putrezire, dezagregare și înlocuire. Oamenii evocați au murit, pomii au fost extirpați, casele - demolate. Toate mai sunt vii doar în sufletul poetice.“

„O lume ostilă, străină, rece se naște în noua realitate a orașului prin care a fost pelerin sufletul sensibil al poetei. Totul e halucinant, e grotesc, e cinic, silozurile de oameni și absența totală a omeniei. Plângere și deplângere. Ceea ce este viu și frumos intră în sfera imaginarului; ceea ce e grosolan și respingător se înghesuie în realitatea imediată.“

„Câtă lumină și câtă amploare are deschiderea eului poetic într-o lume... apasă și câtă indignare și răbufnire acumulează închiderea datorată unei lumi negre, rămâne, probabil, să descoperim în cărțile următoare ale autoarei.“

(Ioan Enea Moldovan - „Cartea“)

În urmă cu 80 de ani, la mijlocul zodiei care definește echilibrul (am numit Balanța), a venit pe lume Emil Manu, poet, critic și istoric literar, prozator, cercetător împătimit al literaturii secolului trecut.

Artist în întreaga sa structură, domnia sa simbolizează destinul celor care fac parte din generația zisă pierdută, pierdută și apoi regăsită, numită mai corect însă, "generația războiului". Este titlul uneia dintre cărțile esențiale semnate de dl Emil Manu, carte definitorie pentru contribuția sa literară, ca și pentru solidaritatea manifestată față de toți cei care, asemeni lui, au debutat înainte sau în timpul războiului al doilea, în condițiile unei libertăți estetice și intelectuale prea puțin supusă dicta-

turii militare. Pentru această generație a venit apoi dezastrul numit ocupație sovietică și tot ceea ce a urmat. Tinerii scriitori, care au făcut și războiul, au fost "răsplătiți" de istorie, dacă nu au încheiat imediat pactul necesar, cu interdicția de a publica, ori cu lipsa de libertate. Anii de pușcărie au fost urmași de alții, traumatizați prin mizeria cotidiană și compromisurile necesare supraviețuirii și împlinirii, totuși, a destinului, acela de literat. În această postură, dl Emil Manu s-a manifestat aproape 50 de ani, scriind și publicând mult, despre congeneri și despre înaintași, neocolindu-i nici pe autorii tineri despre care încearcă acum o lucrare de sinteză. Exeget al lui T. Arghezi și I. Minulescu, al lui Traian Demetrescu, Dimitrie Stelaru și Ion Caraion, cărora le-a dedicat monografiile solide, pare un comentator ce se apleacă mai ales asupra poeziei și asta pentru că este, în esență, un poet. Un poet care a înțeles însă că poezia nu se scrie oricând și oricum, ci doar în momente de grație, iar acestea nu sunt prea multe. Și atunci artistul trebuie să nu-și părăsească domeniul, ci să încerce a desluși secretul altora, a-l face cunoscut, din punctul său de vedere, publicului larg. Tot ceea ce a lăsat în calitate de critic și istoric literar dl Emil Manu stă sub acest semn, al lirismului niciodată uitat

și al generozității. Amprenta lui s-a așezat în aceeași măsură, cu aceeași finețe și asupra paginilor de proză indiferent dacă se refereau la experiența frontului, la anii de detenție, ori la ceea ce a intitulat "Galaxia Eros".

Poet delicat și erudit totodată, dl Emil Manu pare, prin atmosfera propusă, un simbolist trecut prin experiențele estetice de care nu a dus lipsă lirica universală (și implicit cea românească) în ultimele decenii. Subtilitatea discursului, muzicalitatea uneori ușor desuetă, alteori stridentă, consonând cu trăirile generației tinere, meșteșugul niciodată părăsit în lucrul asupra cuvântului și a versului, erotica nicidecum vulgară și dramatismul zbaterii între

aniversări

întrebări existențiale, i-au acordat de multă vreme statutul de artist incorrigibil, perfect integrat peisajului literar contemporan.

Fără a fi un lider al generației, dl Emil Manu o sintetizează în ceea ce are aceasta mai prețios: credința în artă, izbăvirea prin scris.

Liviu Grăsoiu

Citesc în revista „Apostrof“, nr. 7-8, 2002, mărturisesc: surprins, o atribuire ciudată, în ceva numit ("titlu dat de redacție") *Fragment de jurnal*, și semnat Dorli Blaga. Folosesc acest eufemism, ca de prin gazete, fiindcă un soi de politică se încearcă și aici, cu un fel de scop. Nu cred că e obligatoriu să insiști asupra motivației, poate altădată, poate niciodată, dar nu pot să nu pun la îndoială veracitatea unei asemenea pretense însemnări din cursul vremii: „după 20 apr. 1962: «la Uniunea Scriitorilor... mă întâlnesc întâmplător cu A. Rău. Îl întreb când mai publică restul de poezii inedite pe care i le-am dat. Aproape că mă repede: Ce, nu știu care e linia, nu se publică nimic...»“

E de înțeles că e vorba de poezii de Lucian Blaga. A mai observa, din capul locului, două detalii: însemnarea nu debutează cu precizarea datei, direct, ci la modul narativ, ca o aducere din urmă, de oricând: „după 20 apr.“; și: „pe care i le-am dat“, sintagmă ce ar presupune un loc și iar o dată, unde și când, și un pronume personal: eu sau noi, adică autoarea „textului“ sau ea cu alți posibili deținători, dacă dintr-un fond patrimonial. Un mic mister.

reacții

De la prima cădere sub ochi a pasajului de mai sus, cu partea sa de lucru compozit, știu că eu nu am nimic comun cu personajul care este creionat, să spun: cu un astfel de videoclip, și îmi trec prin minte mai multe secvențe dintr-un epos al meu postblagian, cu o notă de inexplicabil la vremea lor și lăsată să treacă, o anumită reticență pe care am fost tentat mereu s-o pun pe seama unei direcții, sau, mai recent, a unei firești general umane tentații de a se privi totul înapoi cu mânie...

Faptele, un cuvânt mare, nu se puteau derula așa, din mai multe pricini. Întâi, pentru că, dacă fiica poetului mi-ar fi încredințat versuri, altele decât cele pe care le-am publicat în 1961, după moartea tatălui său, în revista „Steaua“, ar fi făcut-o ca urmare a unei solicitări exprese. Iar dacă i le-ai cerut, deci erai în cunoștință de cauză, consecința îndeobște era să te străduiești să duci la capăt ce ți-ai propus, și nu oricum: ca totdeauna, înaintea altora. Și încă: dacă fusesem cumva îm-

O PRECIZARE

pedicat pentru moment să le public, nimic nu era mai normal decât să încep eu vorba primul, prin a informa că încă n-am reușit, inclusiv pentru a-mi asigura un drept de a mai rămâne în posesia ineditului. Acestea, dacă eram cel ce eram. Avem de-a face cu o contradicție în termeni, chestiune din logică, la prețul ei, ca să nu uităm nici de filosofie!

În al doilea rând, pentru că la „Steaua“ nu după „linia“ de care puteau să se conducă cel mult cunoștințe ale cui folosește cuvântul, din București (desprind numai pentru farmec un alt citat din Jurnal: „D-na Lupescu îmi prezintă pe N. Tertulian. E foarte politicos, îmi spune că vrea să scrie un studiu despre Blaga“), se proceda în asigurarea cuprinsului, ci conform cu un program de bătlăii pentru deschideri, niciodată nu a fost prea ușor, dar sistemul nostru era să găsim argumente care să oblige și să ne atingem scopul, de a tipări ce ne-am propus, pe care îl aveam înscris în inimi, noi chiar credeam în atari zădărnicii.

În al treilea rând, pentru că un asemenea comportament, de a repezi, care mi se pune în seamă, nu poate caracteriza în atari situații, mereu mi-a plăcut versul lui Rimbaud „Par délicatesse j'ai perdu ma vie“, și apoi un astfel de limbaj operă de colaj este propriu factorilor cărora *li se cere*, nu subiecților care *cer*, vreunui încrunțat de la vreo secție de „îndrumare“, de decizie, o Direcția Presei, sau de undeva de mai sus, în creația literară se iau asemenea măsuri de precauție minime, cu griji pentru verosimil.

O clipă ai putea crede că nu atât de memorie este vorba, care s-ar putea înșela și ea, omenește vorbind, cât de un resentiment, nu zic neapărat acționând retroactiv, contractat, prin ricoșeu, din te miri ce. Subconștientul, din psihanalisti, în suferință, la o privire mai atentă, pare chiar să lase o licărire. Un pasaj justificativ față de o „punere la îndoială“ din „România literară“, aflat undeva mai la începutul amestecului de tehnici, miza pe o

aurel rău

credere pe cuvânt. Inclusiv într-o undă de duioșie: „Acest jurnal există, l-am scos prima dată la iveală la Cluj /.../ cu prilejul unei mese rotunde, moderator fiind Geo Șerban, care frunzărea cu mult interes, alături de mine, acest caiet Suntem și fotografiati“. Ca să vezi, câte, dovezile...

Gândindu-mă bine, nu vreau să-i aduc nici un reproș fiicei unui mare scriitor, care lasă grijile unui cercetător în fizică și își ia un toiaș spre scris. Multe pot fi utile din câte sunt de lămurit și depănat, dacă vor fi citite cu discernământ. Nu odată și-au avut relevanța în situații similare chiar dezvăluiri de familie, în legătură cu elemente din componența unor opere. Chiar și nostimada aceasta, pe care n-o prevedeam, poate fi utilă, îmi prilejuiește o răsfoire a sumarelor „Stelei“, din deceniul șase, prin tristețea - pentru unii dintre scriitorii vremii clujeni, și respectiv și a mea - fără Blaga. Și iată cum se mai prezintă niște date:

În 1962 și 1963, în revistă nu apar texte din fostul nostru colaborator de marcă, atât de prețuit, prin ani de restricții. Abia în 1964 o tăcere este întreruptă, cu un poem procurat anume, desigur, *Dacă m-aș pierde*, pentru un număr aniversar, 12, unde mai sunt prezenți Ion Vinea, Tudor Arghezi, Perpessiciu, Adrian Maniu, Șerban Cioculescu, dar și George Ivașcu, acesta cu articolul *Antologie de poezie populară întocmită de Lucian Blaga*. Pe urmă, colaborările cu postume se succed, iarăși, mai des. În 1965, 1966, 1968, 1969, 1979, grupaje de poezii originale, dar și traduceri (superbe traduceri din lirici englezi) refac un dialog al „izvorului“ din Lanțrăm cu cititorii, la care noi am contribuit de pe când poetul trăia. Era o cauză și dreaptă și nobilă, ca multe altele apărute prin ani, în demersul general publicistic.

mircea constantinescu

Mi se pare exasperant de benefic pentru viitorul culturii naționale (și aici nu-i vorba doar de o țară sau alta) faptul că mai descopăr adolescenți și tineri dispuși să re-înființeze, din jalon în jalon, un mesaj livresc. Într-o societate contemporană, inevitabil stăpânită de un demon tiranic, *show-biz*-ul, alias cultura de masă și industria spectacolului, dulcea îndrăzneală gratuită și lipsită de-un viitor cuantificabil a acestor juri nu este doar entuziasmată, dar și producătoare de recurente întrebări: de ce scriu ei? pentru cine scriu ei? realizează că gestul lor se împotrivesc, întrucâtva, „mersului lumii”? Înțeleg că se luptă, iar și iar, cu morile de vânt care, vai, nu mai sunt adversarii quijotismului, ci al lui Berlusconi, Bertelsman, Hachette, Globo... Dan Voiculescu sau Adrian Sîrbu?...

Firește că forța irepresibilă a automărturisirilor, a egocentrismului, inclassificabil pe cât de natural, specific dintotdeauna vârstelor primăvăratice, desfide ingerințele oricărei contemporaneități ostile; ba, aș spune, se nutrește din tocmai ostilitatea - până nu demult, doar aparentă - a tehnocrației. Ceea ce m-a determinat să încropesc aceste comentarii este, să-i zic astfel, un aspect secundar al chestiunii. Anume, acela că promotorii adolescenți și tineri ai Literelor actuale combat răceala hertziană a *show-biz*-ului înainte de orice altceva prin însăși utilizarea unui mijloc specific acestuia: calculatorul (calculatorul, logocielul sau cum vreți să-l alintați pe acest simpatic monstru extrem de util până la proxima pană de curent...). (În trecut fie zis, ghiduş panicat, Mircea Horia Simionescu, cotropit de teancul paginilor „scrise” la calculator, m-a întrebat: Nu cumva și dumneata folosești năzbtă?...?! L-am liniștit, anunțându-l că am smuls bunăvoinței unui PC doar vreo patru file dactylo până azi...)

Am scanat zeci de pagini vomitate citeț de ordinatoarele personale, semnate de câțiva viitori „condeieri” (vai, ce barbarism!...) cu ocazia Concursului național de literatură „Moștenirea Văcăreștilor”, găzduit anual, toamnă după toamnă, de Târgoviștea atâtor voievozi. Direcția pentru cultură și culte a județului Dâmbovița patronează, an de an, una dintre cele mai statorenice uverturi naționale la simfonia generoasă prin care sunt anunțate și vehiculate cele mai pubere valori din arealul literelor românești.

Recunosc, pagina expulzată de imprimante e „curată”. Cel care-și stăpânește PC-ul stăpânește implicit și arta (cu sensul original: tehné) de a elimina erata sau săcăitoarele corecturi constând în arabescuri asupra ori subliniare. E tonic să constat - și, împreună cu

Un concurs de împrejurări literare

mine, toți cei care parcurg aceste rânduri - că, din cele 34 de ediții de până astăzi ale concursului târgoviștean, viața culturii autohtone a selectat suficiente nume. Aceste nume își consolidează semnătura pe coperte de cărți și prin numeroase file revuistice de profil; dar și prin redacții, prin ligi, prin fundații, prin teatre... Vreau să subliniez că aceia care și-au luat în serios vocația au înțeles că o confruntare artistică, atât de constant și de eficient sprijinită de vechea capitală a Țării Românești, nu reprezintă decât un prim pas, altminteri notabil și obligatoriu, în afirmarea unei cariere.

Cu diverse privilegii, oficiale sau informale, mi-am exprimat uimirea (aproape) sinceră privind recolta de *scrieri* într-o epocă și într-o lume dominate categoric de *audiovizual* și *spectacol*. Dacă dramaturgii mai pot să năzuiască într-o adevărată textelor proprii pentru scenă sau film(are), ceilalți: prozatorii, poeții, eseisții nu au acest privilegiu de speranță. Cum, oare (m-am întrebat, mă întreb) își vor integra aceștia din urmă „vocale” în vacuumul mediatic actual, scuturat cufurit parkinsonizat de tot soiul de „copilul-minune”...?! (Un ordinar amenință cu „lama” pe-un șofer de taxi și, odată capturându-i automobilul, se-oprește la un popas ca să achiziționeze casete cu manele, furios că taximetristul are alte gusturi!... - secvență TV, aproape banală...) Înșuși faptul că-i acord privilegiul de metaforă-

județene I.H. Rădulescu, păstorită dinamic de către Victor Petrescu. Așa cum nu e lipsit de interes să precizez și că aceia care-și pun apostila, toamnă după toamnă, se numără printre condeiele puternice (și lucid-răspunzătoare pentru opțiunile contrasemnate) ale unui prezent literar inconfundabil: Mircea Horia Simionescu, Alexandru George, Barbu Cioculescu, Theodor Vîrgolici ș.a. La fel, voi consemna și întâmplarea pilduitoare ce dublează permanent manifestarea târgovișteană: lansarea (și discutarea promptă, fără menajamente) a unor cărți și reviste de interes local și național. În octombrie curent, victima dezvăluirilor a fost scriitorul Nicolae Neagu, îndrăznitorul unei culgeri de piese de teatru, florilegiu disimulat sub titlul **Frunze sub copaci nebuni** (România Press, 2002). Reputatul medic, după ce și-domesticit condeiel să producă rime și capitole de roman, iată, convinge auditoriul că nimic din ce-i literatură nu-i e străin, nici chiar dramaturgia. O altă victimă, chiar dacă mult mai dicret comentată, avea să fie arhitectul Emil Stănescu, a cărui volum de versuri **Fruitele izolării** (Editura Bibliotheca, 2002), sunt sigur că-l va izola printre performerii liricii contemporane, indiferent că el pare să-și sucească sever menirea anunțându-ne că „De-ar fi să-avem norocul să izbândim prin ani./ Tot n-am ră-mâne decât străini, profani...” Și anul acesta au fost prezenți (și prezențați) și aceia care

fonturi în fronturi

fanion sau de concept operațional acestui hibrid de manele-și-cultură-de-gang, și este suficient să dezvăluie o năruire nu doar axiologică, dar una a însăși necesității curente de a mai apela la vreo axiologie sau, popular zis, la o scară de valori. Democrația include, hîm, și principiul votului majoritar. Votul majoritar se impune, vai, și-atunci când majoritatea cotropitoare e una căreia Cultura i se pare un moft, un apendice expugnabil al cotidianului. Iată de ce consider că aceia care nu aleg țambalul sau „orga-de-pept” ca să-și „exprime” dorul și amocul, adică eul original/original, sunt eroii unei epoci întrucâtva obscure. De ce obscure? Simplu: deoarece, în afara câtorva reprezentați ai presei radiofonice/televizioniste locale, reporterii audiovizualului național au absentat cu desăvârșire, rațând consfințirea - firească fie și pentru cel mai imediat interes mediatic, caracteristic profesiei lor - a unui eveniment prestigios. Căci e prestigios - și avangardist, în condițiile actuale - gestul patrimonial al Târgoviștei de a înflăcări (și premia!) conștiințele critice juvenile care-și încredințează suflul și suflul exploziv paginii *scrise*.

Nu e deloc lipsit de interes să precizez că lucrările jurizate sunt triate dintr-un teanc voluminos de aspirații jurizabile. O asemenea pantagruelică întreprindere n-ar fi posibilă fără concursul comprehensiv al unor profesori, bibliotecari și artiști locali, pe fundalul contribuției logistice (și nu numai) a bibliotecii

migălesc original, inclusiv ca format editorial, „Literé”, revistă lunară de cultură, rotunjită sub direcția lui Tudor Cristea, un analist acid al realităților politice și culturale românești. În „Literé” publică, într-o onorantă consecvență, alături de comentarii dămbovițeni și M.H. Simionescu, Al. George, B. Cioculescu, Ștefan Ion Ghilimescu, Emil Manu etc.

Nu intenții propagandistice ori strict promoționale au avut ca izvor aceste consemnări. Ci un posibil și real răspuns la o mai bătrână nedumerire: de ce mai scriu unii astăzi, de ce mai există adolescenți și tineri care desfid ora/veacul unei culturi audiovizuale?... Sper să(-mi) fi răspuns, fie și laconic și, cumva, dezlănat, unei asemenea mirări.

În încheiere, fie-mi permis să constat cu bucurie (o bucurie nu lipsită de vagi temeri...) că, atâta vreme cât la Târgoviște, gazda Concursului de literatură „Moștenirea Văcăreștilor”, se vor înghesui condeieri adolescenți și tineri din întreaga țară ca să-i vorvingă pe cititori că există și că, în curând, „vor rupe gura târgului”, încă ne putem amăgi frumos că viețuim în condiții de normalitate. Aș fi ipocrit dacă nu m-ar însănoși tentativa de recuperare a eficienței de odinioară a serelor țării: dar aș fi un ipocrit iremediabil dacă n-aș recunoaște că îmi păstrează speranța că „Moștenirea Văcăreștilor” va dăinui ca o seră a lujerelor Literelor românești.